

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
VÁLLALATGAZDASÁGTAN INTÉZET
VERSENYKÉPESSÉG KUTATÓ KÖZPONT

Kiss Katalin:

VERSENYKÉPESSÉG ÍRORSZÁGBAN
—
AZ ÍR VERSENYKÉPESSÉGI TANÁCS
MŰKÖDÉSE ÉS EREDMÉNYEI

48. sz.
műhelytanulmány

VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁSOK MŰHELYTANULMÁNY-SOROZAT

www.vallgazd.hu

www.competitiveness.hu

versenykepessseg@uni-corvinus.hu

T: 482 5903 Fax: 482 5859

Kiss Katalin: Versenyképesség Írorszáiban – Az Ír Versenyképességi Tanács működése és eredményei

a VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁSOK MŰHELYTANULMÁNY-SOROZAT

48. sz. kötete.

2005. december

A tanulmány szakmai tartalma a forrás megjelölésével és a hivatkozási szokások betartásával felhasználható és hivatkozható.

Tartalomjegyzék

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	4
ÁBRÁK JEGYZÉKE	4
BEVEZETÉS	5
1. A VERSENYKÉPESSÉG MEGFOGALMAZÁSA AZ NCC ELSŐ JELENTÉSÉBEN	6
2. AZ ÍR VERSENYKÉPESSÉGI MEGKÖZELÍTÉS GAZDASÁGI, TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI	7
2.1. RÖVIDEN AZ ÍR GAZDASÁGRÓL AZ EU CSATLAKOZÁS ELŐTT	7
2.2. AZ EU CSATLAKOZÁS SZEREPE ÍRORSZÁG GAZDASÁGÁBAN	8
2.3. GAZDASÁGPOLITIKAI FORDULAT A 80-AS ÉVEK VÉGÉN	10
2.4. PROGRAMME FOR COMPETITIVENESS AND WORK AND PARTNERSHIP 2000.....	11
3. A 'NATIONAL COMPETITIVENESS COUNCIL'	13
3.1. AZ NCC FELÉPÍTÉSE, SZERVEZETE	14
3.2. AZ NCC MUNKÁJA	16
3.3. AZ NCC ÉS MUNKÁJÁNAK FEJLŐDÉSE.....	17
3.3.1. Az első évek jelentéseinek eredményei és versenyképességi koncepciója.....	17
3.3.2. Éves versenyképességi jelentések - Annual competitiveness reports (1998 - 2005)	21
3.3.3. Az éves versenyképességi kihívásokat megfogalmazó dokumentumok.....	23
3.4. A VERSENYKÉPESSÉG ÉRTELMEZÉSE ÍRORSZÁGBAN	24
3.4.1. Az NCC versenyképességi piramisa.....	24
3.5. VERSENYKÉPESSÉG AZ ÍR KORMÁNYZATI MUNKÁBAN	28
3.5.1. Versenyképesség, termelékenység és konjunktúra közötti kapcsolat modelljei a kormányzati munkában	29
3.6. A NEMZETKÖZI BENCHMARK ÉS A MAGYAR GAZDASÁG MEGJELENÉSE AZ ACR-BEN	30
4. ÖSSZEZÉS	32
FELHASZNÁLT IRODALOM	35
MELLÉKLETEK	37
1. SZ. MELLÉKLET: TÁRSADALMI PARTNERSÉGI SZERZŐDÉSEK ÍRORSZÁGBAN - SOCIAL PARTNERSHIP AGREEMENTS IN IRELAND.....	37
2. SZ. MELLÉKLET: ÁLLAMI SZERVEK A GAZDASÁG SZOLGÁLATÁBAN	39
3. SZ. MELLÉKLET: NÉHÁNY KIEGÉSZÍTÉS AZ ÍR TÁRSADALOM ÉS GAZDASÁG SAJÁTOSságAIRÓL	41
4. SZ. MELLÉKLET: AZ 1998-AS ÉS A 2005-ÖS VERSENYKÉPESSÉGI JELENTÉSEK SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE	43

Táblázatok jegyzéke

1. TÁBLÁZAT: ÍRORSZÁG ÁLTAL KAPOTT EU-TÁMOGATÁSOK	10
2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI PARTNERSÉGBEN RÉSZTVEVŐ SZERVEZETEK.....	12
3. TÁBLÁZAT: AZ NCC SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA A MEGALAKULÁS ÉVEIBEN.....	13
4. TÁBLÁZAT: AZ NCC 1998. ÉS 1999. ÉVI JELENTÉSEINEK KULCSKATEGÓRIÁI ÉS A 2004. ÉS 2005. ÉVI VERSENYKÉPESSÉGI PIRAMIS INPUTTÉNYEZŐI.....	20
5. TÁBLÁZAT: AZ INPUTOK OSZTÁLYOZÁSÁNAK PÉLDÁI.....	29
6. TÁBLÁZAT: ÍRORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG AZ EU CSATLAKOZÁS IDŐPONTJÁBAN	31

Ábrák jegyzéke

1. ÁBRA: AZ ÍR GAZDASÁG EGY FŐRE ESŐ GDP-JÉNEK ALAKULÁSA (1973-2003)	9
2. ÁBRA: FORFÁS ÉS TÁRSINTÉZMÉNYEI.....	15
3. ÁBRA: AZ NCC VERSENYKÉPESSÉGI PIRAMISA 2004-BEN.....	25
4. ÁBRA: AZ NCC VERSENYKÉPESSÉGI PIRAMISA 2005-BEN.....	27

Bevezetés

Az Európai Unió tagállamai közül az 1990-es évek végén kiemelkedett Írország, hiszen makrogazdasági mutatói alapján az egyik legeredményesebb tagországa lett a közös térségnek. A nemzetközi szakirodalomban is viták tárgya, hogy ebben milyen szerepet játszott az állami beavatkozás, illetve milyen kulcstényezők járultak hozzá a gazdasági sikerességhez. „Az előzményekhez tartozik, hogy Írországban a hetvenes és nyolcvanas években a külföldi tőke beáramlására alapozott gazdaságfejlesztés a hazai tulajdonú ipar leépüléséhez vezetett, ami a nyolcvanas évek végén gazdaságpolitikai lépésváltást kényszerített ki. Az állam közvetlen tulajdonosi szerepe nem jelentős, s még a GDP költségvetési újraelosztásának aránya is csökkent. Az infrastruktúrában, a gazdaságfejlesztés finanszírozásában meglevő kiemelkedő szerepe, gazdaságösztönző intézményhálózatai, kisebbségi részvénytőkéje és az indikatív gazdaságtervezés révén az ír állam mégis meghatározó mértékben hat a gazdasági folyamatokra.” [Farkas (1999)]

A 90-es évek vége a javuló gazdasági mutatók tükrében a fellendülő Írország képét mutatja, ahol a kormányzat, a társadalmi érdekcsoportokkal közösen, a gazdasági célokban konszenzust teremtve a társadalmi partnerség talaján fejt ki gazdaságirányító, befolyásoló szerepet. E folyamat a kormányzati szerepvállalás új intézményeiben ölt testet, amelyek között a Nemzeti Versenyképességi Tanács (National Competitiveness Council - NCC) munkájában a versenyképességi prioritások képviselőjeként, a gazdaságot hazai és nemzetközi szinten is új fókuszról szemlélve, szintetizáló tevékenységével járul hozzá a kormányzati politikák sikerességéhez.

A tanulmányban az ír gazdaság sikerességének tényezőit, a gazdasági felemelkedés folyamatát, sokrétűségét kívánom feltárni és a versenyképességet, egy olyan megközelítési módként bemutatni, mint ami a horizontális kormányzati politika megközelítés jelentőségét, újdonságát és szerepét hangsúlyozza az ír Versenyképességi Tanács példáján keresztül. Már a bevezetőben le kell szögezni azonban, hogy az NCC-nek a közpolitikai programokhoz nyújtott hozzájárulása igen szorosan összefügg a sajátos nézőpontjával, a gazdasági és társadalmi kontextusával, valamint a tanács tagjainak gazdasági és társadalmi életbe való beágyazottságával. Ennek megvilágításához elsőként felvázolom azt a keretet, amelyben a sokak által és sokféleképpen megfogalmazott versenyképesség értelmezést nyert az NCC munkájában, majd az ír példára fókuszálva a gazdasági sikeresség múltba nyúló gyökerein túl a társadalmi partnerség és az intézményi keret felvázolásával kívánom megvilágítani az ír versenyképesség mibenlétét, illetve ebben a Nemzeti Versenyképességi Tanács szerepét.

1. A versenyképesség megfogalmazása az NCC első jelentésében

A versenyképesség változatos megfogalmazásait tartalmazza az ír Nemzeti Versenyképességi Tanács első éves jelentésének [ACR (1998)]¹ első melléklete, tisztázva mindazon megközelítéseket, melyek a versenyképességet különböző szinteken, illetve különböző nézőpontból kívánják megfogalmazni. A jelentés mellékletére támaszkodva a következőkben ezeket a meghatározásokat mutatom be:

A versenyképesség a „World Economic Forum, Global Competitiveness Report 1996, 19. o.” megfogalmazása szerint egy ország azon képessége, mellyel az egy főre eső GDP növekedését fenntarthatóan magas szinten teljesíti.

A „Report of the Selec Committee of the House of Lords on Overseas Trade (1985)” szerint az a vállalat versenyképes, amely képes a helyi és külföldi versenytársainál jobb minőségű és alacsonyabb költségű termékeket termelni, és szolgáltatásokat nyújtani. A versenyképesség rokon fogalom a cég hosszú távú profit-teljesítményével és a munkavállalóit kompenzáló képességével, a tulajdonosainak nyújtott nagyobb megtérüléssel.

Szintén az első éves jelentés mellékletében hivatkozik az NCC a következő megfogalmazásra: [Buckley, P. J. et al, „Measures of International Competitiveness: A Critical Survey.” Journal of Marketing Management, (1988)] tolmácsolásában a versenyképesség magába foglalja a hatékonyságot (effectiveness) – célok elérése a lehető legalacsonyabb költségek mellett – és az eredményességet (efficiency) – azaz a helyes célok meglétét.

Az NCC későbbi megközelítéséhez talán a legközelebb a [„Competitiveness Advisory Group, (Ciampi Group). „Enhancing European Competitiveness”. First report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State. (June 1995)”] megközelítése áll, miszerint a versenyképesség magába foglalja a termelékenység, az eredményesség és a jövedelmezőség (profitability) elemeit. De önmagában nem jelent célt, vagy kimenetet, hanem az életszínvonal növelésére, és a szociális jólét növelésére alkalmas eszköz. Összességében, a növekvő termelékenység és az eredményesség nemzetközi kontextusában a versenyképesség bázisán emelhető a lakosság jövedelme inflációs hatás nélkül.

Az „Industrial Competitiveness: Benchmarking Business Environments in the Global Economy” [OECD (1996)] szerint a versenyképesség támogatja a társaságokat, iparágakat, régiókat, nemzeteket, vagy a szupranacionális (országok feletti) régiókat abban, hogy magukat a nemzetközi versenynek is kiteve, relatíve magas tényező-jövedelmeket és tényező alkalmazási szintet érjenek el.

Az előbbiekből kitűnik, hogy a nemzetközi gyakorlatban is vitatott, hogy a versenyképesség fogalma milyen jelentéstartalmat hordoz magában. Többféle értelmezés létezik, melyek csupán az egyes szintekhez kapcsolódó megközelítésekben jutnak részleges konszenzusra. Az ír

¹ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc/ann1.htm> (letöltés 2005. november 19-én)

versenyképességi tanács működéséhez a nemzeti szinten értelmezett versenyképesség jelentéstartalma áll a legközelebb, amely egyértelműen azokból a mikro-, és makrogazdasági részekből eredeztethető, melyek az ír gazdaság teljesítőképességét történelmi fundamentumaiból határozzák meg.

A következő részben gazdaságtörténeti keretben tárgyalom azokat a tényezőket, melyek az ír gazdaság eredményességéhez hozzájárulhattak, és megvilágítom azokat az értelmezéseket is, melyek a jelen sikerességéhez vezető utat magyarázzák.

2. Az ír versenyképességi megközelítés gazdasági, történeti előzményei

Az ír gazdaság eredményességéhez vezető tényezők feltárására már sokan vállalkoztak és többféle megközelítésű elemzés született. Nemzetközileg is viták folynak arról, hogy minek köszönheti Írország látványos makrogazdasági eredményeit. Alapvetően kétféle álláspont vitatkozik egymással. Az egyik álláspont szerint az utóbbi két évtized tartós gazdasági növekedését „az ötvenes évek végén elhatározott piacnyitásnak, az exportorientációnak, a liberalizációnak és a – nemzetközi összehasonlításban jelentős rendkívüli kedvezményekben részesült – külföldi tőke beáramlásának köszönheti” [Farkas (1999)]. A másik vélemény szerint mindez nem lett volna elég, ha más országokkal összehasonlítva a sajátos ír állami gazdaságpolitika nem játszott volna jelentős szerepet a gazdasági növekedés feltételeinek javításában.

Ezek mellett a vélemények mellett nem szabad elfeledkeznünk a következő tényezőkről sem, amelyek szintén befolyással voltak a gazdasági növekedésre: „az ország sajátos földrajzi helyzete, angol nyelvűsége, a londoni és a dublini tőzsde összefonódása” [Farkas (1999)]. Részletesebben lásd még a 3. sz. mellékletet.

2.1. Röviden az ír gazdaságról az EU csatlakozás előtt

A történelmi távlatok bemutatása nem célja a tanulmánynak, ellenben azt meg kell jegyezni, hogy a nagy küzdelmek árán 1922-ben Nagy-Britanniától függetlenné vált Írország elmaradott, szegény agrárország volt; ipari termelése főleg az élelmiszeriparban és az italgártásban volt számottevő, külkereskedelme pedig egyoldalúan az angol piactól függött. Ekkoriban gazdasági fejlődésének megindulását nacionalista politikájának megfelelő befelé forduló protekcionizmusa és a tőkehiány, majd az 1929-es nagy világgazdasági válság súlyos következményei akadályozták. A kifelé való nyitásra, és az exportorientált fejlesztésre való áttérés első jelei csak az ötvenes évek végén, a

hatvanas évek közepén jelentkeztek, de igazi változást csak az Európai Gazdasági Közösséghez való 1973. évi csatlakozása hozott [Nagy (1999)].

2.2. Az EU csatlakozás szerepe Írország gazdaságában

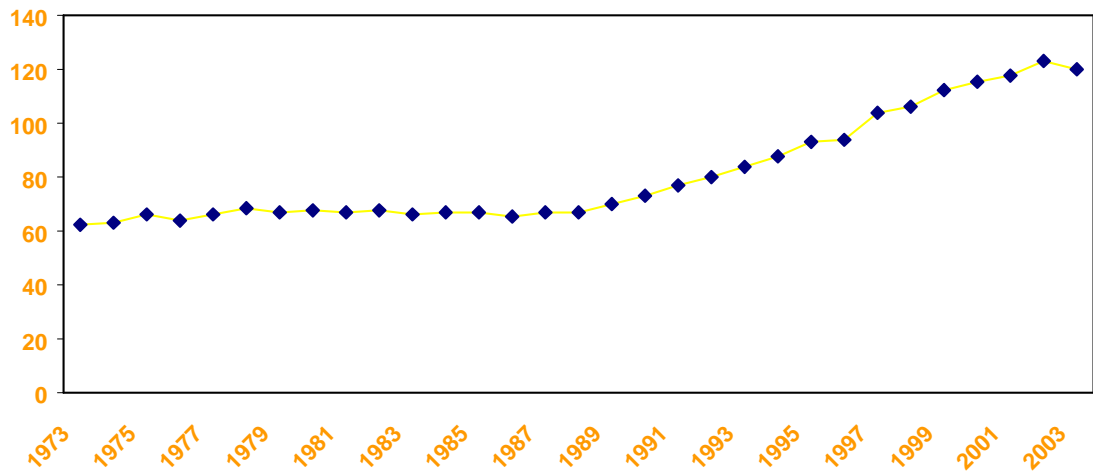
Írország vonatkozásában is nehéz egyértelműen különválasztani azokat a gazdasági hatásokat, melyek az Európai Gazdasági Közösséghez való csatlakozás következményeként jelentkeztek azoktól, amelyek az ettől független gazdasági folyamatok természetes vagy szándékolt következményei. Ennek a distinkciónak nem is kell jelen munkában különös jelentőséget tulajdonítanunk, de azt szükséges megjegyezni, hogy az Európai Unió (EU 15) tagállamai között korábban egyetlen szegényként csatlakozó Írország sikerei azért is voltak annyira nyilvánvalóak és kimagaslóak, mert a többi, gazdaságilag kevésbé fejlett tagállam közül – mint Görögország, Portugália, Spanyolország – egyértelműen kiemelkedett az uniós csatlakozás után nyújtott gazdasági teljesítményével.

Ha a tényszerű változásokat nézzük, akkor a jelenből az 1973-as csatlakozásra visszatekintve lényeges életszínvonal-emelkedésről, javult lakossági iskolázottságról, az összes jóléti mutató erőteljes növekedéséről lehet beszámolni.

Az egy főre jutó GDP 1973-ban az EU-országok átlagának alig 58 százaléka volt, 1998-ban pedig az átlag fölé, 106 százalékra emelkedett. Megbízhatóbb összehasonlítást nyújt a vásárlóerő-paritás alapján mért egy főre jutó GNP, ami ugyanezen időszak alatt az EU-átlag 64 százalékáról annak 84 százalékára emelkedett. [Nagy (1999)], majd 1998-tól ismét nekilendülve mára az EU-országok átlagának 120 százaléka körüli értéket ért el. Ezt a fejlődést mutatja be az 1. ábra Az ír gazdaság egy főre eső GDP-jének alakulását (1973-2003) szemléltetve.

Azt mindenképpen leszögezhetjük, hogy az EU-tagság felgyorsította, valamint segítette elmélyíteni Írország integrációját a világgazdaságba is. Azaz jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a korábban befelé forduló gazdaság sokkal inkább nyitottá vált, amely talán elengedhetetlen egy olyan kis ország gazdaságának sikerességéhez, ahol a méretgazdaságossági előnyök kihasználására alig van lehetőség. Nyitottságában növekedett a külkereskedelem és a nemzetközi tőkeáramlások szerepe, amely a gazdasági növekedést is kedvezően befolyásolta, emellett ösztönözte a kutatás-fejlesztés terület eredményeinek beáramlását az ír gazdaságba.

1. ábra: Az ír gazdaság egy főre eső GDP-jének alakulása (1973-2003)

Forrás: [Fitzpatrick (2004)] in [Czakó (2005)]

A kereskedelem liberalizálásától remélt exportnövekedéssel kapcsolatos várakozások teljesültek: Írország exportteljesítménye csak az ázsiai „tigrisekéhez” hasonlítható, ezért is terjedt el Írországgal kapcsolatban a „kelta tigris” kifejezés [Nagy (1999)].

Az Európai Unió egyik legnagyobb eredménye a Közösségen belül az országok közötti jövedelemátcsoportosítás kialakítása a gazdaság-fejlettségi különbségek mérséklésére. A gazdagabb országokból az Unió közvetítésével a szegényebbekbe irányuló pénzügyi transferek nemcsak mértékük, de a fejlettebbek utolérésére gyakorolt pozitív hatásuk miatt is történelmi jelentőségűek, melyet Írország példája is igazol.

Írország már a 70-es években részesült viszonylag szerényebb támogatásokban az Európai Közösségtől, ezek azonban a 80-as évekre nagyságrenddel növekedtek az egységes piac programjának bevezetésével, majd a strukturális alapok működtetésének megkezdésétől még inkább gyarapodtak. A közösségi támogatásoknak két fő forrása van: a közös agrárpolitikai alap (CAP), másrészt a különféle strukturális alapok. Az 1. táblázat az Írországnak nyújtott Európai Uniós támogatásokat szemlélteti 1973-tól 1998-ig. Az Írországnak nyújtott uniós támogatások a GDP-hez mérten sem tekinthetők elenyésző jelentőségűnek, azonban tényleges befolyásukat nehéz kimutatni, hiszen többnyire viták tárgya, hogy a strukturális alapokból származó források hatását, azok eredményességét hogyan lehet mérni. Az azonban nyilvánvaló, hogy a szakképzésre, munkahelyteremtésre irányuló programok vagy a szociális háló fejlesztése számos olyan eredménnyel járt, amelyek a társadalom jólétének fontos feltételei, de a növekedés mutatóiban nem, vagy alig jelentkeznek.

1. táblázat: Írország által kapott EU-támogatások

Év	CAP-ártámogatás (millió ír font)	Strukturális alapok (millió ír font)	Összesen	Strukturális alapok az összesen százalékában	Strukturális alapok a GDP százalékában
1973	37,1	-	37,1	-	-
1980	381,1	179,5	560,6	32,0	1,99
1985	836,6	292,1	1128,7	25,9	1,85
1990	1286,7	454,3	1741,0	26,1	1,87
1995	1150,2	873,0	2023,2	43,1	2,58
1998	1500,0	1077,6	2577,6	41,8	2,29

Forrás: Central Bank of Ireland. *Quarterly Reports*. In [Nagy (1999)].

Az 1. táblázat számai arról is tanúskodnak, hogy a támogatások nominális értéke 1980 és 1998 között a CAP-támogatások esetében megnégyszereződtek, míg a Strukturális Alapok esetében közel meghatszorozódtak, míg ezek az adott évi ír GDP-hez viszonyítva csak kis arányú növekedést jelentettek. Azzal, hogy a különböző alapok felhasználása részletes beszámoló-készítési kötelezettséget jelentett a Bizottság felé, e támogatások anyagi természetükön túl valószínűsíthetően hozzájárultak az ír állami szervek beruházásainak és folyó kiadásainak tervezéséhez, felhasználásuk ellenőrzéséhez [Nagy (1999)]. Tehát innen is eredeztethető az adminisztráció szemléletváltozása, amely szintén fontos tényezője a gazdasági keretfeltételek megteremtésén keresztül a versenyképességnek.

2.3. Gazdaságpolitikai fordulat a 80-as évek végén

Írországban a hazai tulajdonban lévő ipar a nyolcvanas években egyre mélyebb válságba került, és a termelési volumene lecsökkent. A hazai iparban foglalkoztatottak száma a 80-as években jelentősen visszaesett, és a külföldi tulajdonú szektorban is csökkent. 1987-re a munkanélküliségi ráta elérte a kritikus 18 százalékot, amely körülbelül 10 százalékponttal magasabb volt az egy évtizeddel korábnál [Farkas (1999)]. Ugyanebben az időszakban is jelentős volt az országban a külföldi tőke beáramlása, ennek ellenére azonban a gazdaság általános helyzete és egyensúlya is rosszabbodott. A nyolcvanas években a GDP növekedési üteme csak 1,5 százalékos volt, míg a hazai felhasználást meghatározó GNP csökkent.

A nagyon feszült gazdasági helyzet egyrészt 1987-re szigorú költségvetési restriktív politika bevezetésére kényszerítette a kormányt, másrészt felerősítette az ír gazdaságfejlesztési út és a külföldi tőke szerepe körüli vitákat. Tulajdonképpen az egész addigi gazdaságfejlesztési koncepció hosszú távú fenntarthatósága vált kérdésessé [Farkas (1999)]. Az 1987-1990-es kiigazítási-stabilizációs programot

egységes indikatív állami terv formájában fogalmazták meg (Programme for National Recovery).² E terv sikeres megvalósítása növelte az állami tervezésbe vetett bizalmat. A későbbi években a Programme for Economic and Social Progress (1994-1999) és a National Development Plan (1994-1999) jegyében eltelt időszak is sikeresnek látszik. A terveknek megfelelően a kilencvenes években olyan szerkezeti reformokat hajtottak végre, amelyek az adórendszert, az állami vállalatok menedzselését, a szociális ellátást, a munkaerő-politikát, a lakásépítés állami támogatását és az iparpolitikát érintették. Ekkorra a külföldi tőke támogatásának (tőkejuttatás, kedvezményes telek, speciális egyedi kedvezmények stb.) volumene némileg csökkent, valamint a feldolgozóipari kivitelből és a nemzetközi szolgáltatásokból származó nyereségek – amelyek az ötvenes évektől adómentességet élveztek – 1990-től ismét adókötelesek lettek. 1990 volt az első év, amikor a külföldi tulajdonú cégek költségvetési befizetései meghaladták az állami támogatásukat.

2.4. Programme for Competitiveness and Work and Partnership 2000

Az ír Versenyképességi Tanács csupán egyik testülete a *Versenyképességi, Munka és Partnerségi Program 2000* (Programme for Competitiveness and Work and Partnership 2000) elnevezésű programon belül felálló testületek sorának. A *Partnerség 2000 Program* (Partnership 2000 Program)³ kidolgozására 1996. októberében kérte fel az ír kormány a társadalmi partnerek széles körét. Már ekkor jelezte a kormányzat, hogy ebbe a társadalmi párbeszédbe minél szélesebb kört kíván meghívni, valamint a társadalmi partnerekkel együtt kívánja mélyíteni a partnerséget a nemzeti szintről az ágazati, közösségi és vállalati szintre.

Minden résztvevő (kormányzat és társadalmi partnerek) számára a legfőbb közös cél az volt, hogy Írország versenyképességének fejlesztésén keresztül biztosítsa a korábbi nemzeti szerződések révén nyert hasznokat, tovább építse és kiterjessze az így elért gazdasági és társadalmi fejlődést, valamint biztosítsa a jövőben realizálandó hasznok egyenlő elosztását a társadalmon belül. A társadalom egésze által vágyott magasabb életszínvonal eléréséhez szükséges növekedés realizálásának biztosításában alapvető fontosságú kérdés, *hogy miképpen kell támogatni a versenyképességet az Írországgal szembenálló kihívásokkal szemben*, melybe beletartozik:

- a nemzetközi verseny,
- az információs társadalom,
- a technológiai előnyök kérdése,
- a világkereskedelmi szerződések,
- az agrárgazdaság folyamatban levő reformja,
- az EMU (European Monetary Union – Európai Pénzügyi Unió) és
- az Európai Unió bővítése.

² Bővebb leírás olvasható a társadalmi partnerségi szerződésekről az 1. sz. mellékletben.

³ <http://www.taoiseach.gov.ie/index.asp?docID=217> (letöltve: 2005. november 5-én)

A partnerségen alapuló társadalmi vita a *Nemzeti Gazdasági és Szociális Tanács jelentése* (National Economic and Social Council Report) – *Stratégia a 21. századba* (Strategy into the 21st Century) – által nyújtott kereteken belül folyt. A véleményeket a *Nemzeti Gazdasági és Szociális Fórum jelentésében* (National Economic and Social Forum Report), melynek címe az *Új egyezés - A versenyképességi és munkatárgyalásokat követő programban* (Post Program for Competitiveness and Work Negotiations – A New Deal) fejezték ki.

2. táblázat: A nemzeti partnerségben résztvevő szervezetek

Üzleti és gazdasági élet szereplőit csoportosító szervezetek		
Ír Üzleti és Munkaadói Szövetség		Irish Business and Employers Confederation (IBEC)
Építőipari Szövetség		Construction Industry Federation (CIF)
Ír Farmerek Szövetsége		Irish Farmers Association (IFA)
Ír Tejszállítók Szervezete		Irish Creamery Milk Suppliers Association (ICMSA)
Kisvállalkozások Szervezete		Small Firms Association (SFA)
Ír Exportőrök Társasága		Irish Exporters Association (IEA)
Ír Turisztikai Ágazat Szövetsége		Irish Tourist Industry Confederation (ITIC)
Ír Kereskedelmi Kamara		Chamber of Commerce of Ireland (CCI)
Munkavállalók és munkanélküliek érdekeit képviselő szervezetek		
Ír Szakszervezetek Kongresszusa		Irish Congress of Trade Unions (ICTU)
Ír Munkanélküliek Országos Szervezete		Irish National Organisation of the Unemployed, (INO)
Munkanélküliek Központjai	Tájékoztatási	Congress Centres for the Unemployed
Társadalmi szervezetek		
Farmerek Szervezete		Macra na Feirme
Ír Együttműködési Szervezet Társasága		Irish Co-Operative Organisation Society Ltd. (ICOS)
Közösségi Platform		The Community Platform
Vallásos Írország Tanácskozás		Conference of Religious of Ireland (CORI)
Ír Nemzet Asszonyainak Tanácskozása		National Womens' Council of Ireland (NWCI)
Ír Nemzeti Ifjúsági Tanács		National Youth Council of Ireland (NYCI)
Saint Vincent de Paul Társaság, Protestáns Segítség		Society of Saint Vincent de Paul, Protestant Aid

Ezekre a jelentésekre a 19 partner társadalmi szervezet reagáló beadványait nyílt vitafórumokon terjesztették elő, melyek széles gazdasági és társadalmi lefedettségről, partnerségről tanúskodnak. A 2. táblázat összefoglalva sorolja fel a nemzeti partnerségben résztvevő képviseleteket, ahol külön csoportokba rendezve találhatóak azok a szervezetek, melyek az üzleti és gazdasági élet szereplőinek, a munkavállalók és a munkanélküliek, valamint társadalmi célok képviseletét látják el.

3. A 'National Competitiveness Council'

Az ír Versenyképességi Tanácsot (National Competitiveness Council, továbbiakban NCC) 1997 májusában a Partnership 2000 szerződés részeként az ír kormány hozta létre. Az NCC feladataként a Taoiseach-nak, azaz a miniszterelnöknek tesz jelentést az ír gazdaságot érintő kulcs versenyképességi tényezőkről, egyben olyan politikai tevékenységekre vonatkozó ajánlásokat fogalmaz meg, melyek Írország versenyző pozícióját erősíthetik.

3. táblázat: Az NCC szerepének meghatározása a megalakulás éveiben

1998 ⁴ Szerep (role)		1999 ⁵ Megközelítés (approach)
Stratégiai	A legmagasabb kormányzati szinten nyújt tanácsadást, és megközelítésében a közpolitikai szempontok érvényesülnek.	Stratégiai
Akció-orientált	A Tanács munkája során nem elméleti kutatásokat végez, hanem a változtatásokat közvetlenül befolyásolja.	Akció orientált
Független	A Tanács véleménye a sajátja, mely a Tanács tagjainak közös véleményét tükrözi.	Független és beépült
Beépült	A Tanács tagjai a társadalmi partnereket képviselik.	
Tapasztalat-alapú (experienced-based)	A Tanács a vállalati szektor több éves gyakorlati tapasztalatát testesíti meg, gyakorlati működésbeli kérdésekben, a munkavállalók igényeit illetően, valamint a kormányzati befolyásolás lehetőségeinek tekintetében.	Hozzáadott értéket teremtő
-	A versenyképességi kérdéseket a cselekvést igénylő fontosságuknak megfelelően rangsorolja, mely sorrendet a megvalósításig megtartja.	Fókuszált
-	A többi testület munkájára ráépíti a sajátját, ahelyett, hogy megkettőzné azt.	Hatékony

A 3. táblázat mutatja, hogy a Versenyképességi Tanács megalakulásának első két évében hogyan került meghatározásra, '98-ban szerepként, majd '99-ben megközelítésként az a felfogás, amely az NCC munkájának kiindulópontjaként szolgált. Az NCC tevékenységében középtávon vizsgálja az üzleti (vállalkozások és vállalatok) szektort érő kihívásokat, valamint azokat a közpolitikai programokat is, melyek az üzleti szektor versenyképességét kívánják javítani.

Az 1999-ben készült éves jelentés a Tanács munkájának leírását pontosította, meghatározva a legfőbb feladatot: a versenyképesség folyamatos újraértékelése a versenyképességi keret

⁴ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/nccsum/ncc.htm> (letöltés 2005. november 19-én)

⁵ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc99/work.htm> (letöltés 2005. november 19-én)

változásaiban, a jelenlegi és jövőbeli kereskedelmi partnerekhez viszonyítva, valamint azon strukturális politikák tekintetében, melyek a nemzetközi versenyző pozíciókat javítják. A Tanács tevékenységének sikeressége abban mérhető, hogy ajánlásait milyen mértékben sikerül tettekké, akciókká formálni. Szerepe arra is kiterjed, hogy nyomást gyakoroljon a változtatások végrehajtására azokon a területeken, ahol már az elemzések megtörténtek, és ajánlások/döntések is születtek már.

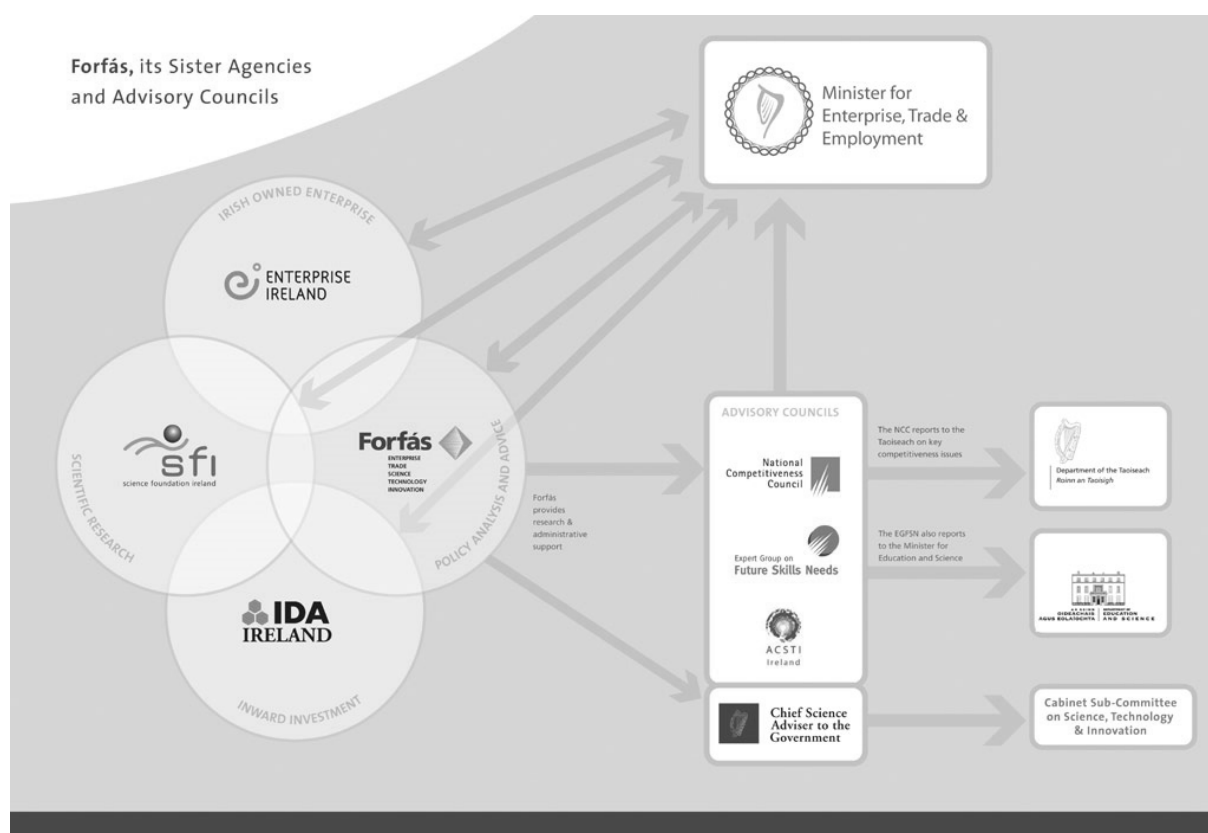
Mindezek mellett a Tanácsnak nem szerepe, hogy megkettőzze a már létező kormányzati szervek munkáját. Az NCC szerepét abban látja, hogy hozzáadott értéket képes teremteni a többi szerv munkájához azáltal, hogy szintetizálja a munkája során felmerülő eredményeket és ajánlásokat, illetve saját kezdeményezésében a versenyképességet középpontba helyező tanulmányokat készít, melyeket integrál tagjainak gyakorlati tapasztalataival, és ezekből fogalmazza meg tanácsait a politika és a kormányzat számára. A Tanács igyekszik konkretizálni és előre jelezni a verseny jelentőségének tágabb értelmezését a gazdaság jövőbeni fejlődésében, valamint a nemzetközi összehasonlítás (global benchmarking) tekintetében. Ez alatt azt kell érteni, hogy a vállalkozások, az oktatás, az infrastruktúra és a közszolgáltatások teljesítményét a legjobb gyakorlattal (best practice) kell összemérni, legyen az bárhol is a világon. A Tanács elemez és értékkel közpolitikai kérdéseket is annak érdekében, hogy olyan javaslatcsomagokat fejlesszen ki ezekben az általa kiemelt kulcsfontosságú kérdésekben, melyek átfogóan és következetesen a legkritikusabb problémákat célozzák meg.

3.1. Az NCC felépítése, szervezete

Az NCC titkárságának feladatait a *Forfás*⁶ látja el, mely a *Vállalkozási, Kereskedelmi és Foglalkoztatási Minisztérium* (Department of Enterprise, Trade and Employment) védnöksége alatt működő tanácsadó szervezet, és a vállalatok, a kereskedelem, a tudomány, a technológia és az innováció kérdéseiben foglal állást.

⁶ <http://www.forfas.ie/>

2. ábra: Forfás és társintézményei⁷

A Forfás koordináló szerepet tölt be a kormányzati tevékenységet támogató intézmények sorában és számos szervezet munkáját segíti.⁸ Az NCC mellett titkársági és kutatási támogatást nyújt a *Tudományos Tanácsadó Testületnek* (Advisory Council for Science)⁹ és a *Jövőkutató Szakértő Csoportnak* (Expert Group on Future Skills Needs)¹⁰. A Forfás felelős az *Ipar-fejlesztési Ügynökség* (IDA Ireland [Industrial Development Agency]), a *Vállalkozásokért Írországbán* (Enterprise Ireland)¹¹ és a *Tudományos Alap* (Science Foundation Ireland)¹² tevékenységeinek összehangolásáért is. A Forfás része a *Nemzeti Akkreditációs Bizottság* (National Accreditation Board)¹³, valamint szintén a Forfás irányítja a *Nemzeti Tudományos-műszaki Fejlesztési Programot* is (Discover Science & Engineering)¹⁴.

Az 2. ábra mutatja a Forfás és társintézményei közötti kapcsolatrendszert.

⁷ http://www.forfas.ie/bodies/agency_relationship_diagram_1024w.jpg (letöltve: 2006. február 18-án)

⁸ <http://www.forfas.ie/about/index.html>, <http://www.forfas.ie/bodies/index.html> (letöltés: 2006. február 18-án)

⁹ <http://www.sciencecouncil.ie/>

¹⁰ <http://www.skillsireland.ie/>

¹¹ <http://www.enterprise-ireland.com>

¹² <http://www.science.ie/home/index.asp>

¹³ <http://www.inab.ie/>

¹⁴ <http://www.sfi.ie/home/index.asp>

Az NCC tagjai 1998-ban a tőkeerős társaságok vezetőiből, kormányzati intézményekből, valamint a gazdasági érdekek érvényesítésére szerveződött szövetségekből kerültek ki. A Nemzeti Versenyképesség Tanács a szociális partnerségen alapuló testület, melynek tagjait a Vállalkozási, Kereskedelmi és Foglalkoztatási miniszter jelöli ki. Az NCC a következő szervezetekből tömöríti tagjait jelenleg¹⁵:

- (1) a munkáltatók és a szakszervezetek képviselői¹⁶,
- (2) Írorszáiban jelentős gazdasági szerepet betöltő multinacionális cégek¹⁷ vezetői,
- (3) a versenyképesség területén képzett szakemberek,
- (4) a Vállalkozási, Kereskedelmi és Foglalkoztatási Minisztérium képviselője,
- (5) valamint az NCC tagja még a Forrás elnöke.

A 16 fős tanács munkáját az üléseken tanácsadói szerepben segíti a Miniszterelnöki Hivatal (Taoiseach) képviselője, a kulturális, sport és turisztikai, kommunikációs, tengerészeti, oktatási, környezetvédelmi és önkormányzati, pénzügyi és közlekedési minisztériumok képviselői és az InterTradeIreland képviselője.

3.2. Az NCC munkája

Az NCC megalakulásának évét követően, azaz 1998 óta minden évre vonatkozóan elkészít egy-egy versenyképességi jelentést (Annual Competitiveness Report, ACR), és ehhez kapcsolódóan egy olyan javaslat csomagot (Competitiveness Challenge, CC), amelyben a versenyképességi jelentés tanulságai alapján közpolitikai ajánlásokat fogalmaz meg az egyes minisztériumok – közvetlenül miniszterek – számára. Az ACR és a CC a naptári év folyamán kerülnek publikálásra, általában az év harmadik negyedében. A versenyképességi jelentések és a javaslatok elérhetőek az NCC honlapján. E jelentések mellett helyzetjelentés (statements) készül még évente egy-két olyan témáról, amelyet az ír gazdaság szempontjából kiemelkedőnek tartanak, és a honlapon egyéb jelentések (other reports) is találhatóak. A honlaphoz tartozik egy versenyképességi „adatbank”, (Competitiveness Data Center), amely gyakorlatilag a versenyképességi jelentésben szereplő legfontosabb makrogazdasági területekre vonatkozóan közöl nemzetközi (15 másik országgal szemben) összehasonlító táblázatokat illetve ábrákat. Az ábrák többsége a versenyképességi jelentésekben is szerepel, forrásukat pedig az ír statisztikák mellett az EU, az Eurostat, valamint nemzetközi szervezetek (pl. OECD, World Economic Forum) adatai jelentik. Az utóbbi évek dokumentumainak teljes anyaga az interneten megtalálható¹⁸.

¹⁵ <http://www.forfas.ie/ncc/structure.html> (letöltés: 2006. február 18-án)

¹⁶ A 2005. évben az NCC tagjai között ott volt az Ír Üzleti és Munkáltatói Konföderáció (*Irish Business and Employers Confederation*) képviselője

¹⁷ A 2005. évben például a Cadbury Ireland Limited, Arthur Cox, State Street International (Ireland).

¹⁸ <http://www.forfas.ie/ncc/reports.html> (letöltve: 2006. február 18-án)

3.3. Az NCC és munkájának fejlődése

Az ír Nemzeti Versenyképességi Tanács működésében három szakaszra bontható az a fejlődési folyamat, amely során a versenyképesség, mint horizontális közpolitikai megközelítésmód jelenlegi formájára kialakult:

1. az első három év jelentéseinek „szárnypróbálgatásai” időszaka: ebben az időszakban a vizsgálni kívánt kérdéskörök meghatározása és megragadása kategóriák szintjén jellemző: hogyan foglalkozzanak a gazdaság különböző szektoraival, miképpen jelenjenek meg a külföldi összehasonlítások, stb.);
2. a 2001 és 2002-ben felállított és konkretizált megközelítés-rendszer kialakulása jellemzi a második időszakot;
3. a 2003 és 2004 években tisztán megjelenő piramis sémát; a 2005-ben részben módosult tartalmi kategóriákkal felépülő piramis koncepció jellemzi a harmadik időszakot.

Jelen munka a kezdeti stádiumnak és a 2004. és 2005. évi piramis-séma felépítésének szentel több figyelmet, mivel az NCC megalakulásában, az újszerű horizontális politikai megközelítés fókuszának megtalálásában a kezdeti időszaknak volt kiemelt jelentősége, míg a legutóbbi jelentések tükrözik leginkább formai letisztultságukban azt a szemléletet, amely az NCC munkájának folyamatos javításával kialakult.

3.3.1. Az első évek jelentéseinek eredményei és versenyképességi koncepciója

Az első, 1998. évi jelentés olyan bázist kívánt nyújtani a versenyképesség vizsgálatára, mely egyrészt a versenyképesség által érintett területeket veszi számba, másrészt a többi országgal történő összehasonlításban az összemérhető területeket is bemutatja. Az NCC célja már ekkor is egyértelműen meghatározásra került: minden esetben azoknak a területeknek a vizsgálata a legfontosabb, ahol közpolitikai programokban történő változtatások segítségével a gazdaságban is változást lehet elérni. Ebben a munkájában a Tanács a vállalati szektor gyakorlati tapasztalataira, valamint a nemzetközi fejlődési és közpolitikai tapasztalatokra hagyatkozva fogalmazza meg ajánlásait azokban a kérdésekben, ahol valóban a versenyképességet érintő koherens és szignifikáns pozitív változást lehet elősegíteni.

A Tanács első jelentésében prioritást kapott az *oktatás és képzés, a költségek, az információs társadalom és a telekommunikáció területei*, melyek az NCC 1998. évi munkájának magját adták.¹⁹

¹⁹ A jelentés szerkezetét az 5. számú melléklet tartalmazza.

Az 1998 évi versenyképességi jelentés²⁰ két célt tűzött ki maga elé: egyrészt azonosítani kell azokat a prioritást érdemlő területeket, ahol a versenyképesség javítása érdekében beavatkozásra van szükség. Az NCC ezen rendeltetése egyben az első lépés is küldetésének megvalósításában. Másrészt a politikai döntéshozók számára kell referenciaként szolgáló anyagokat készíteniük, amelyek a későbbiekben hozzájárulnak azoknak az intézkedéseknek a finomításához, amelyek a versenyképesség javításának érdekében kívánnak hatni a gazdaság bármely területén.

Írország versenyképességének összehasonlítása nemzetközi viszonylatban azt a világos célt szolgálja, hogy a gyengeségek azonosításával a korrekciót szolgáló intézkedéseket is meg tudják határozni. A nemzetközi összehasonlításhoz a World Competitiveness Yearbook és a rivális Global Competitiveness Report nyújt alapot, azonban ezen jelentések csak áttekintést nyújtanak az érintett területekről, és nem járulnak hozzá az adott országok közpolitikai vitáihoz, és a politikai döntéshozók számára sem használhatóak eszközként.

Struktúrájában a jelentés az emberi erőforrás fejlesztés, az üzleti szolgáltatások, az infrastruktúra, valamint a közpénzügyek és közigazgatás (public finance and administration) területeit emeli ki, ezeken a területeken próbálja meg részleteiben elemezni a problémákat a közpolitikai intézkedések számára következtetések megfogalmazásával.

A jelentés kitér arra is, hogy az említett 1987-es év fordulópont volt a gazdaságpolitikában és a teljesítőképességben. Ehhez az évhez köthető az első nemzeti megegyezés a jövedelmekről és a foglalkoztatásról, valamint ekkor kezdődött a közpénzügyek konszolidációjának periódusa is. Mindezek hatását 1992-től kezdte el élvezni az ír gazdaság az output, illetve a foglalkoztatás növekedésében, valamint az életfeltételek javulásában tetten érhető pozitívumként, majd az üzleti bizalom javulásában és a külföldi beruházások (foreign direct investment) növekedésében. Ugyan a gazdaság egészében még ebben az időszakban is a legfontosabb szocio-gazdasági kérdés a munkanélküliség magas szintje volt.

Az 1999-es év jelentése egyrészt az első éves jelentésben használt indikátorokat aktualizáltan mutatja be, másrészt az előző egy évben elért fejlődésről nyújt értékelést, valamint elemzi azokat a kulcscategóriákat, amelyek Írország nemzetközi versenyképességéhez hozzájárulnak.

Az NCC végeredményben kormányzati tanácsadó szervezetként is felfogható, sőt már a megalakulásakor ez az irányultság vezette, hiszen a jelentéseit (ACR) és javaslatait (CC) kormányzati tisztviselőknek (közvetlenül minisztereknek) címezi. A megfogalmazott *versenyképességi koncepció* azt a célt igyekszik szolgálni, hogy a versenyképességet konzisztens módon és a kormányzati döntéshozatalhoz kapcsolhatóan lehessen operacionalizálni. A versenyképesség számára prioritást jelentő kulcsterületek közül tizenegyet sorolt fel az első éves versenyképességi jelentés²¹:

- **szakképzés** – szakképzettség,
- a szakképzés szintjét és rugalmasságát meghatározó **oktatás**,

²⁰ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc/index.html> (letöltve: 2006. február 18-án)

²¹ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc/exec.htm> (letöltve: 2006. február 18-án)

- a vállalkozási szektor **igényeire szabott közpolitikák**, hiszen a szektoron belül legalább három jól elkülöníthető vállalkozási forma azonosítható,
- **EMU** (European Economic and Monetary Union – Európai Gazdasági és Monetáris Unió), mely az ír gazdaság számára stratégiai jelentőségű választás,
- **Költségek**, melyek között a munkaerő költségek a legmagasabbak,
- **Adózás**, különösen a beruházásokkal való viszonyában értékelve,
- **Külkereskedelmi (ágazati) diverzifikáció** növelése, mint közpolitikai prioritás, hiszen az ország export-teljesítménye csak néhány termék köré csoportosul, és azokat is viszonylag kevés országba szállítják,
- **Munkaerőpiac**, ahol a munkaerő költségeinek legfőbb befolyásoló tényezője az adózási rendszerben keresendő,
- **Innováció**, és a technológiai innovációkba való befektetés jelentősége,
- **Telekommunikáció és az információs társadalom**, ahol az infrastruktúrák tekintetében kritikus területként a távközlési területeket azonosították, amely minden cég szempontjából alapvetően befolyásolhatja mind az eredményességet, mind az innováció lehetőségeit,
- **Közigazgatás** (public administration), amely részben magába foglalja a versenypolitikát is, és a nemzetközi szintéren állandó kihívásoknak van kitéve.

4. táblázat: Az NCC 1998. és 1999. évi jelentéseinek kulcskategóriái és a 2004. és 2005. évi versenyképességi piramis inputtényezői

ACR kulcskategóriái		Versenyképességi piramis inputtényezői	
1998 ²²	1999 ²³	2004 ²⁴	2005 ²⁵
Képességek	Társadalmi kohézió	Üzleti és munkakörnyezet	Adózás és szabályozás
Oktatás	Lakosság	Oktatás és képzés	Oktatás és képzés
Vállalkozási szektor igényeire szabott közpolitikák	Költségek	Gazdasági és technológiai infrastruktúra	Gazdasági és technológiai infrastruktúra
EMU	Infrastruktúra	Vállalkozókészség és vállalkozásfejlesztés	Vállalkozókészség és innováció
Költségek	E-kereskedelem	Innováció és kreativitás	
Adózás	Verseny és szabályozás		
Kereskedelem kiterjesztése új országok felé és új iparágakban	Tudomány és technológia		
Munkaerőpiac			
Innováció			
Telekommunikáció és információs társadalom			
Közigazgatás			

Az NCC munkájában az itt felsorolt kategóriák következetes és átgondolt alkalmazása, valamint az e területeken kifejthető kormányzati befolyás hatásának elemzése és vizsgálata vezetett el a jól szemléltethető versenyképességi piramishoz. A piramis kontextusában ezek a kategóriák inputtényezőkként jelennek meg a gazdasági kormányzat számára befolyásolható területeken, és csak közvetett módon járulnak hozzá az ország versenyképességének növeléséhez.

A 4. táblázat összefoglaló módon kívánja szemléltetni, hogy az NCC munkásságának kezdeti és jelenlegi fejlődésében a kulcskategóriák milyen módosuláson mentek keresztül. Jól látható, hogy az 1998. évi jelentés még konkrét cselekvési területet is megjelöl, mint az EMU, már akkor is alkalmazkodva a gazdaság makrokörnyezeti kihívásaihoz. Megjegyzendő, hogy az oktatás, kezdetben a képességek, majd a lakosság kategóriába belefoglalva a későbbiekben a versenyképességi piramis egyik alap inputtényezője az oktatási és képzési területek felölelésével. Fontos még azt is kiemelni, hogy a kategóriák alkalmazásában a gazdaság struktúrájára ható változások elősegítése jelenik meg például a szabályozás, mint kategória, visszatérő megjelenésével, hiszen a gazdaság szerkezetére alapjaiban ható beavatkozásról van szó.

²² <http://www.forfas.ie/ncc/reports/nccsum/ncc.htm> (letöltve: 2005. november 20-án)

²³ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc99/work.htm> (letöltve: 2005. november 20-án)

²⁴ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_04/index.html (letöltve: 2005. február 18-án), 11. o.

²⁵ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_05/ch01/ch01.html (letöltve: 2005. február 18-án)

3.3.2. Éves versenyképességi jelentések - Annual competitiveness reports (1998 - 2005)

Arra már korábban utaltam, hogy az NCC éves tevékenysége két fődokumentumban csúcsosodik ki: az éves versenyképességi jelentésben (ACR) és a kormányzat számára közpolitikai ajánlásokat megfogalmazó dokumentumban (CC).

Az éves versenyképességi jelentések már a megjelenésük kezdeti időszakában is új fókuszú képet nyújtottak a gazdaságról. A különböző mutatószámok és az ország összehasonlítása az OECD, illetve az Eurostat statisztikákban található más államokkal egyben „benchmarkot” is nyújtottak Írország teljesítményéről. A későbbiekben ez a szemlélet, a versenyképesség fókusza egyre erősödött, melyet erős menedzsment jellegű megközelítés is áthatott. A jelentések a politikai döntéshozás legfelső szintjét érdemben segítették, és segítik hozzá ahhoz, hogy átfogó képet szerezzen a gazdaság versenyképességének helyzetéről, és ezzel a gazdaság termelékenységének jelenéről és jövőbeli kilátásairól.

Az NCC 1998-tól kezdve készít éves jelentéseket, melyekben az ír gazdaság versenyképességét a legfőbb kereskedelmi partner országokéval veti össze megbízható forrásokból (mint az Eurostat és az OECD statisztikai táblái) származó, széles körű statisztikai jelzőszámok használatával. Az első jelentés külön hangsúlyt fektetett a versenyképességi jelentések jelentőségére, mely a gyorsan változó világ gazdaságban a környezet és a közpolitikai folyamatok szakadatlan áttekintésében, ellenőrzésében rejlik. Struktúrájában a fejlesztéspolitikai tematizálást idézi, ahol az emberi erőforrás fejlesztés mellett megjelennek az üzleti szolgáltatások, az infrastruktúra, a kis- és középvállalkozások teljesítménye, a közigazgatás és a szociogazdasági teljesítmény témája. A későbbi koncepció(k) vázát már ekkor is fellelhetjük, hiszen már ekkor is, ugyan kezdetleges formában, a versenyképesség és a versenyképesség indikátorainak megismertetésére helyeződött a hangsúly.

1999. májusában az NCC közzétette az éves versenyképességi jelentést, azonban a jelentéshez nem társult a kormányzati politika számára ajánlásokat megfogalmazó másik dokumentum, hanem két, a versenyképesség szempontjából kiemelt területre fókuszáló beszámolót készített a Tanács a költségekről (Report on Costs 1999) és a társadalmi partnerségről (Report on Social Partnership 1999). Az 1999-es évi jelentés ezért is tekinthető még a „szárnypróbálgatás” időszakába tartozónak, ahol továbbra is szerepet kellett, hogy kapjon a Tanács munkájának definiálása és bemutatása. Másrészt a jelentés felépítésében a korábbi év jelentését idézte: az emberi erőforrás terület, az üzleti szektor támogatása, az infrastruktúra, a kis-és középvállalkozások, és a közigazgatás kapott külön fejezetet, azaz csak kis mértékben tért el a korábbi év jelentésétől.

A 2000-es jelentésben²⁶ az NCC a versenyképességi tényezőkkel és indikátorokkal 7 kiemelt területen, emellett a fejlődés és teljesítmény, valamint a gazdasági környezet témákkal keretbe foglalva foglalkozott. Ezek között elsőként a **társadalmi partnerség**, mint kiemelt terület kezelésében

²⁶ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_2000/index.html (letöltve: 2006. február 18-án)

szerepet játszott az a már sokadszorra hangoztatott magyarázat, hogy Írország gazdasági és társadalmi átalakulásának egyik sarokkövéről van szó. Az a fajta sikeresen működő modell, amely a társadalmi és gazdasági haladást előremozdító erők és átváltási mechanizmusok közös megértéséhez nyújtott keretet, illetve megfelelő eljárást. Ehhez a területhez az egy főre eső GNP mutatót (mely 2000-ben már majdnem elérte az EU átlagát), a munkanélküliség mutatószámait (melyek jól jelezték, hogy az általános gazdasági növekedés mennyiben érinti a társadalom minden tagját), a jövedelmi egyenlőtlenség mutatóját rendelték hozzá.

A **lakosság** (people) képzettségi szintje szinte közvetlenül az ország exporttermelési képességét táplálja, a tanult munkaerő emellett a tengerentúli társaságok számára vonzóbb beruházási célponttá teheti az országot. A jelentés ezen kívül kiemelte, hogy a jól képzett munkaerő a jövő gazdasági versenyképességének is kritikus záloga lehet, ezért ezeket a területeket semmiképpen nem szabad elhanyagolni. Ugyan Írország már 2000-ben is büszke lehetett oktatási rendszerére, ellenben a felmerülő problémák (pl.: az alacsony műveltség problematikája) gyors intézkedéseket követeltek. Az elemzés mutatószámai között voltak az iskolában eltöltött várható idő, a 18-21 éves korosztályból felsőoktatási intézményben tanulók aránya, a tudományos és mérnöki diplomák aránya az összes diplomához viszonyítva, a nők aránya a foglalkoztatásban, stb.

A **költségek** (costs) figyelembevételének fontosságát azzal indokolták, hogy a munkaerővel, tulajdonnal, fizikai infrastruktúrával, finanszírozással, stb. összefüggő költségek a befektetők részére egyértelmű és könnyen összehasonlítható jelzőszámok, míg néhány egyéb költségtényező is erőteljesen hozzájárulhat a befektetések megvalósulásához.

A 2001-es, harmadik versenyképességi jelentésben²⁷ nemzetközi szempontból kívánták Írország versenyképességét figyelemmel kísérni. Ez a szándék egy szélesebb körű és mélyebb tartalmú jelentésben öltött testet a megelőzőkhöz képest. Elhagytak, illetve kicseréltek számos indikátort az eredetileg használtak közül, és újakat is beleépítettek a jelentésbe. Ezen túl nagyobb súlyt helyeztek az összefoglaló mutatókra – mind a kulcsmutatókra (key indicator), mind a versenyképességi okokra (competitiveness score) –, hiszen ezek egy egyszerű mérőszámban összegzik Írország átfogó teljesítményét valamely területen.

A 2001-es jelentésben található először az input-output megközelítés használata is, ahol az ír versenyképesség potenciálját jelentő tényezők az input faktort erősítették, és a versenyképességből fakadó teljesítménymutatókat is figyelemmel kísérték. Ezáltal az akkori jelen és a közeljövő mutatói is vizsgálat alá kerültek. A jelentés 33 olyan kulcsmutatót²⁸ vezetett be, amely nemzetközi összehasonlításban nyújtott képet a versenyképesség állapotáról Írországból. Ettől az évtől vált általánossá a teljesítmény-mutatók, összehasonlító elemzések elvégzése ahhoz, hogy a kormányzati munkához megfelelő előkészítéssel járulhassanak hozzá.

²⁷ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_01/index.html (letöltve: 2006. február 18-án)

²⁸ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_2000/summary.htm (letöltés: 2005. november 25-én)

3.3.3. Az éves versenyképességi kihívásokat megfogalmazó dokumentumok

Az NCC másik évente megjelenő munkái az éves versenyképességi kihívásokat megfogalmazó dokumentumok (Annual competitiveness challenges, ACC), melyekben a Tanács ajánlásokat fogalmaz meg a kormányzat számára a kívánatosnak tartott közpolitikai intézkedéseket illetően. A kétféle Tanács által készített dokumentum közül az ACR elsősorban „tényfeltáró” és összegző, addig az ACC részben normatív megközelítésű értékeléseket is tartalmazó munkaanyag. Az első ilyen jellegű dokumentum a „Versenyképességi kihívás – A Tanács összegző jelentése” (Competitiveness Challenge Council Summary Statement)²⁹ nevet viselte, mely a versenyképességi jelentés elemző és összegző megállapításai mellett a Nemzeti Versenyképességi Tanács vállalt feladatait, szerepét sorolta fel, valamint a vállalozási szektorra fókuszálva megfogalmazta azokat az ajánlásokat, amelyek a több tekintetben törekenynek ítélt ír versenyképességet stabil alapokra helyezhetik.

Írország gazdasági teljesítményét a jelentés is kimagaslónak ítélte, hiszen ebben a négyéves periódusban (1995-1999) a GNP növekedése és a termelékenység az OECD országok között az egyik legmagasabb volt, emellett az export teljesítmény és a foglalkoztatás folyamatos növekedése, az infláció alacsony szintje, stb. mind olyan tényezők, amelyek gazdasági sikerességét jelzik.

A jó gazdasági teljesítmény mögötti okok között a következők voltak azonosíthatóak:

- az ír gazdaságpolitikát már 1987 óta vezető gazdasági és társadalmi partnerség intézménye,
- a Maastrichti Szerződésben lefektetett célok elérése felé vezető tudatos gazdaságirányítás,
- az oktatási és infrastrukturális beruházások,
- a nyitott gazdaság kialakításának célja már az 50-es évektől, a külföldi közvetlen beruházásokkal együtt.

Azonban mindezek olyan múltbeli tényezők, melyek az adott pillanatnyi gazdasági helyzet sikerességének okozói, és nem garantálják a jövő sikerességét is. A jelentés szerint a jelenlegi gazdasági fejlődés még nem orvosolta az infrastruktúra, a jövedelemelosztás és a vállalkozásalapítás területén jelentkező aránytalanságokat, így sokat kell még addig tenni, amíg Írország egy olyan komplex és „vibráló” gazdasági struktúrával rendelkezik majd, amely a jövőbeli növekedés záloga lehet. A globalizáció, az éleződő verseny, az inflációs kihívások, valamint a társadalmi kohézió fenntartását érintő kihívások a jelenben és a jövőben is létező tényezők. Utóbbi esetében, ha a gazdasági növekedés hasznai nem méltányosan kerülnek elosztásra a gazdaságban és a társadalomban, a jelen sikerességének legfontosabb eredője, a nemzeti gazdasági és társadalmi partnerség kerül megkérdőjelezésre.

A nemzeti partnerség fenntartása mellett mind a versenyképességi jelentések, mind az ajánlások visszatérő eleme, hogy még ha nemzetközi összehasonlításban Írország teljesítménye

²⁹ <http://www.forfas.ie/ncc/reports/nccsum/index.html> (letöltve: 2006. február 18-án)

többnyire ki is magaslik a többi országé közül, akkor is a versenyképességet nyújtó alapképességek, erősségek állandó megtalálására és fenntartására van szükség.

3.4. A versenyképesség értelmezése Írorszáiban

Mind az éves jelentések, mind a versenyképességi kihívásokat megfogalmazó dokumentum létrejötte és jelenlegi formája annak az értelmezésnek köszönhető, amely a horizontális politikai megközelítésből származik. A következőkben az ACR és CC korábbi (2000-2002) jelentéseiről csak említés szintjén szólva, az ír versenyképesség piramis modelljét ismertette kerül bemutatásra az a gazdaságpolitikai megközelítésmód, mely a korábbi kormányzati beavatkozásoknál lényegesen hatékonyabb és tudatosabb módon kívánja gazdaságélénkítő hatását kifejteni az állam gazdasági szerepvállalásán keresztül.³⁰

A versenyképesség értelmezésének legfőbb letéteményese Írorszáiban az NCC, mely úgy határozza meg a versenyképességet, mint „képesség a nemzetközi piacokon siker elérésére, amely mindenki számára jobb életszínvonalat eredményez. Számos tényezőtől származik – különösképpen az innovációt és a befektetéseket támogató vállalati szintű stratégiákból és az üzleti környezetből –, amelyek összekapcsolódása jelentős termelékenység- és reáljövedelem növekedéshez, valamint fenntartható fejlődéshez vezet.”³¹ E versenyképesség definíció logikáját követik a 2003-2005 jelentések (ACR) és javaslatok (CC) is.

3.4.1. Az NCC versenyképességi piramisa

A versenyképességi jelentések 15 országhoz hasonlítják az ír gazdaság teljesítményét, a javaslatok pedig a versenyképességi piramis alján szereplő „kormányzati politika inputjait” fogalmazzák meg. Részben a versenyképességi definíció bemutatását, részben a gyakorlatba történő átültetését szolgálja a versenyképességi piramis.

National Competitiveness Framework Model³²

A versenyképességi piramis (lásd 3. ábra) az NCC által használt keret, mely a nemzeti versenyképesség megértéséhez nyújt segítséget. Megkülönbözteti a nemzeti versenyképességhez járuló „inputokat” és a nemzeti versenyképesség „outputjait”.

A 2003 Annual Competitiveness Report (ACR) – Éves Versenyképességi Jelentés és a Competitiveness Challenge – Versenyképességi Kihívás e keret köré szerveződik:

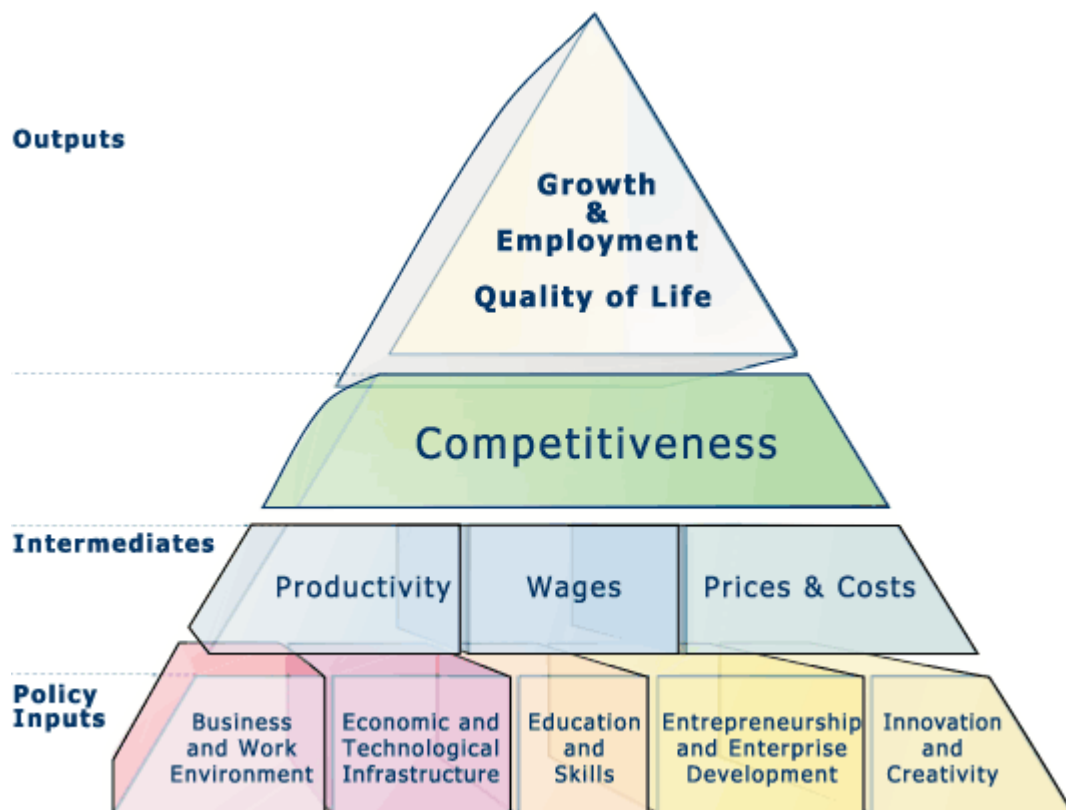
³⁰ A 2. sz. melléklet áttekintést nyújt azokról az állami szervekről, melyek a gazdaság szolgálatában fejtik ki tevékenységüket, míg a 3. sz. mellékletben a a közigazgatás szempontjából található rövid összefoglaló a gazdasági, közigazgatási szervek szerepéről és kapcsolatáról Írorszáiban.

³¹ (Forrás: http://www.forfas.ie/ncc/about_competitiveness.html, letöltve: 2005. november)

³² http://www.forfas.ie/ncc/about_competitiveness.html (letöltve: 2005. augusztus 30-án)

- Az ACR Írország teljesítményét mind az outputok, mind az inputok tekintetében 15 másik országhoz viszonyítja.
- Az ACR elemzésből merítve a Competitiveness Challenge olyan kormányzati tevékenységekre vonatkozó ajánlásokat (policy action) fogalmaz meg, melyek Írország nemzetközi versenyképességét erősítik. Ezek az ajánlások a piramis alján szereplő öt „kormányzati politika input” (policy input) szerint vannak csoportosítva.

3. ábra: Az NCC versenyképességi piramisa 2004-ben

Forrás: http://www.forfas.ie/ncc/about_competitiveness.html (letöltve: 2005. augusztus 30-án)

A 3. és a 4. ábra a 2004-ben és 2005-ben értelmezett ír versenyképességi piramist szemléltetik. Látható, hogy csekély mértékű változtatással ugyan, de mindkét ábrában a hármas tagozódás figyelhető meg, ahol a kormányzat által befolyásolható inputtényezőket, a közvetítő gazdasági hatásokon keresztül a 2004-ben konkrétan körülhatárolt növekedés, míg 2005-ben a fenntartható növekedés megvalósításának elérésére szentelnek.

Közpolitikai Inputok - Policy Inputs

Az inputok (a versenyképességi piramis alsó sorában) a gazdaság alapkövei és a versenyképesség elsődleges hajtóerejei. Az NCC felfogásában e területeken lehetnek a kormányzati

döntéshozók a legnagyobb hatással a versenyképességre. Rendkívül fontos input szinten mérni az ír versenyképességet, majd közvetlenül összevetni a legjobb nemzetközi gyakorlattal. Ezzel lehetővé válik, hogy a kormányzati döntéshozók azonosítani tudják a kormányzati politikák gyengeségeit, és így ezekre a gondokra vonatkozóan speciális programokat dolgozzanak ki. E közpolitikai inputtényezők szintjén 2004-ben a következő kategóriák kerültek meghatározásra: az üzleti és munkakörnyezet, a gazdasági és technológiai infrastruktúra, az oktatás és képzés, a vállalkozókészség és vállalkozás-fejlesztés, valamint az innováció és kreativitás. 2005-ben módosult formában az adózás és szabályozás témája került kiemelésre az üzleti és munkakörnyezet helyett, míg az infrastrukturális feltételek kialakítása, valamint az oktatás és képzés változatlansága mellett a vállalkozókészség és innováció kategória összevontan jelenik meg.

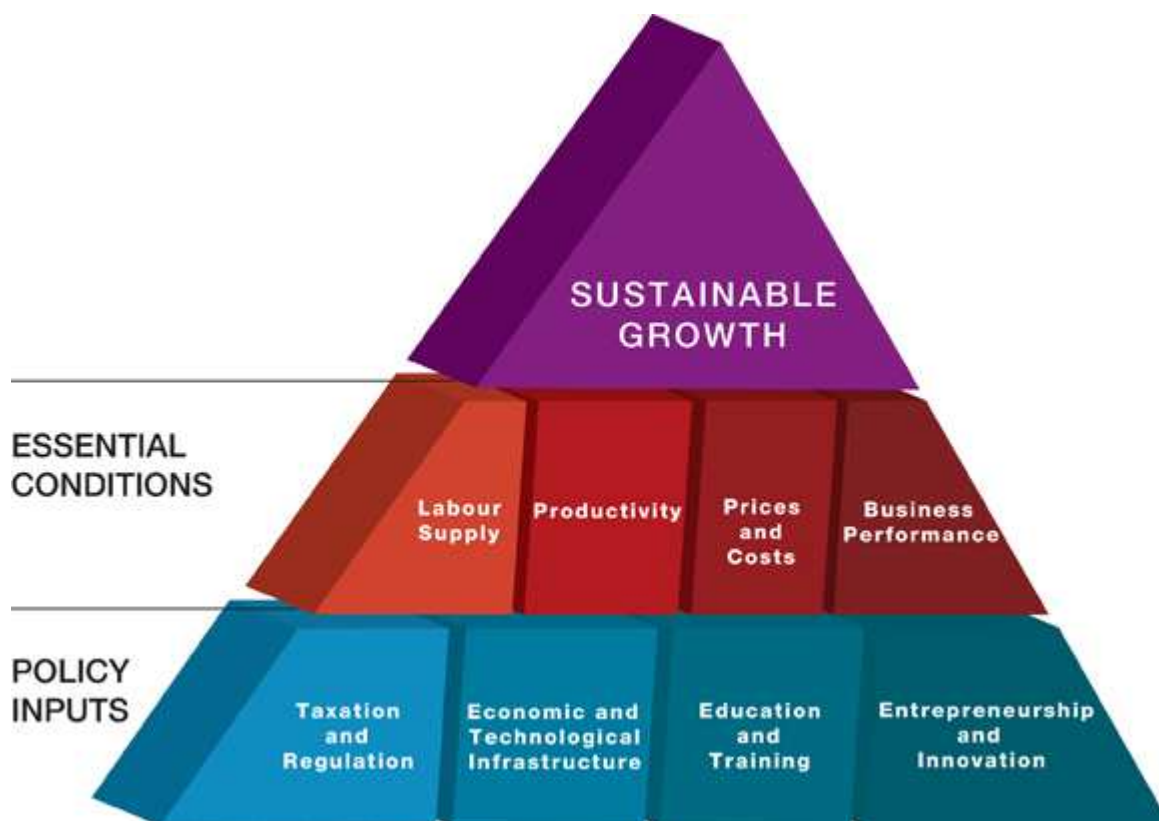
Közvetítők - Intermediates

A versenyképességi piramis második lépcsője a közvetítők szintje. A versenyképesség építése a közvetítő területen (a piramison felfelé mozdulva) figyelembe veszi az erős gazdasági stabilitást, mint a termelékenység maximalizálását párhuzamban a reálberek növekedésével, valamint az ár- és költségkategóriák változásával. Ez a szint mérhető, de a versenyképesség szempontjából se nem teljesen input, se nem output, hanem, ahogyan 2005-ben megfogalmazásra került: olyan lényegi feltételek, amelyre hatással lehet ugyan a kormányzati gazdaságpolitika az inputtényezők befolyásolása során, de csupán intézkedései révén nem tudja kialakítani őket, mint a munkakínálat, termelékenység, árak és költségek, üzleti teljesítmény.

Outputs – outputok, eredmények

Végül, a nemzeti gazdasági teljesítményt jelző mutatók sorának vizsgálata nyújt átfogó makrogazdasági képet Írország versenyképességéről. Ezek a jelzőszámok olyan output indikátorok, melyek alakulására a politikai döntéshozóknak nincs közvetlen ráhatása. Írország teljesítménye ezeken a területeken egyértelműen a korábbi politikákhoz kapcsolódik, amelyeket inputok szintjén fogalmazznak meg és intézményesítenek ahhoz, hogy a versenyképességnek erős közvetítő szintje épülhessen ki. A piramis alján keletkező versenyelőnyök a csúcsban hozzájárulnak a növekedési potenciál maximalizálásához, mialatt a fenntartható fejlődésnek megfelelő körülményeket teremtenek.

4. ábra: Az NCC versenyképességi piramisa 2005-ben

Forrás: http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_05/ch01/ch01.html (letöltve: 2006. február 18-án)

Változások a versenyképességi piramis felépítésében 2004 és 2005 között

2004-ről 2005-ra a piramis belső felépítésében: tégláiban és szintjeiben némi módosítás történt, amely valódi lényegi változásokat nem okozott, inkább a szemléletmód további pontosítását jelöli meg. Részben változtak és számosságukban eggyel csökkentek az alapkövek, azaz a közpolitikai inputtényezők, mely változás a vállalkozásfejlesztés és az innováció rokonításának és összevonásának köszönhető. Talán lényegesebb változás, hogy magából a piramisból eltűnt a kissé „lebegősen” megfogalmazott versenyképességi kategória, azaz nem jut kifejezésre a közvetítők felett, kvázi folyosóként a növekedés és foglalkoztatás, valamint az életminőség csúcsához, mert esszenciális feltételekként említve a korábbi közvetítőket közvetlen kapcsolatban állnak az összevont végcéllal, a fenntartható növekedés biztosításával. A gazdaság lényegi (esszenciális) tényezői 2004-hez képest kiegészültek a munkaerő kínálattal, ami valószínűsíthetően összefüggésben van a szolgáltatási szektor nagymértékű térnyerésével az ír gazdaságban.

3.5. Versenyképesség az ír kormányzati munkában

A miniszterelnök előszava állandó eleme minden jelentésnek, melyek tartalma jól rávilágít a politikai akarat által az adott évi jelentéssel kommunikálni kívánt legfontosabb tényezőkre, és egyben folyamatosan kifejezi azt, hogy az NCC munkája a kormányzati döntéshozatal számára mennyire fontos és hasznos forrásmű.

A közpolitikai input tényezők és a mérhető (mért) output tényezők azonosítása, majd állandó pontosításának folyamata a kormányzati teljesítménymérést teszi lehetővé. Ezen a ponton ismét visszanyúlhatunk a nyolcvanas évek végéhez, hiszen akkora tehető, hogy rangot és teret kapott a gazdaság középtávú tervezése és regulálása. Nem lehet elhanyagolni, hogy a nyolcvanas években vészesen megbomlott gazdasági egyensúly helyreállításának egyik első lépcsője az erős és egységes szakszervezettel való megegyezés volt.

Írországban az állami és piaci szereplők kölcsönös egymásra hatásukban a piac szabályai szerint működnek. A vállalkozók szabadon döntenek, de figyelembe veszik az írországi tőkejuttatások, szubvenciók, szabadkereskedelmi övezetek, adókönyvitések stb. rendszerét, s azokat igénybe veszik, még annak árán is, hogy az állami intézmények jobban belelátanak a gazdálkodásukba, és bizonyos mértékig figyelembe kell venniük az állami törekvéseket, preferenciákat. Az állam gazdaságpolitikája, szerepvállalása és intézményrendszere Írország sajátos helyzetéből és tapasztalataiból adódik. E mögött pedig a gazdaság dualitása, a hazai tőke gyengesége és pozíciószerzési törekvése, a gazdasági egyensúlyt veszélyeztető profit- és tőkekiáramlás, a korábban magas munkanélküliség és az ezzel járó feszültségek, az erős szakszervezet léte – amely bizonyos mértékig lehetővé teszi a hazai vállalkozó rétegekkel való érdekegyeztetést – áll. [Farkas (1999)].

A gazdasági mutatók kedvező alakulása mögötti tartalom értékelésében korábban is jelentős viták voltak. A versenyképességi megközelítés megjelenése azonban mindenképpen pozitívan ítéltető meg, hiszen interpretálhatjuk úgy is, hogy átfogó gazdasági szemlélete miatt a kormányzat számára valóban olyan új perspektívát nyújt, mely az ágazati érdekeket képes felülmúlni. Másrészt nem szabad arról elfeledkeznünk, hogy az NCC egy olyan csúcsszerv, ahol az üzleti szféra csúcsképviselői mellett jelennek meg mind az érdekképviselői, mind a kormányzati oldal képviselői, azaz valóban nem csak az elvek mentén látszik érvényesülni az üzleti szféra szabta gazdasági gondolkodás megjelenítése a közpolitikák alakítása során. Továbbá azt is fontos megjegyezni, hogy a Tanács kialakulásának éveiben kikristályosodott értékek, és legfontosabb kategóriák mellett következetes munkát tesz le az NCC, mely részben érezteti a hatását is, gondolva az oktatás és képzés területén erős ír nemzetközi pozícióra.

3.5.1. Versenyképesség, termelékenység és konjunktúra közötti kapcsolat modelljei a kormányzati munkában

Az alábbiakban azt a gondolatmenetet ismertetem, melyben Hoffmann (2005) vázolja a versenyképesség fókuszú politika integrációját a gazdaságpolitikába, amely az ír kormányzati munka mechanizmusaira is részben magyarázatot kínál.

A gondolatmenet kiindulópontja az az ismert egyszerűsítés, hogy a regionális és nemzeti termelés legegyszerűbben inputokból és outputokból áll. Az inputok többnyire azokból a gazdasági alapokból tevődnek össze, melyeket egyébként a gazdaság építőköveinek, oszlopainak vagy gazdasági kapacitásának tekintünk. Ezek az inputok két csoportba kategorizálhatóak, emberi erőforrásokba és infrastrukturális erőforrásokba. Általában nem beszélhetünk általánosan elfogadott kategóriarendszerről, mint ahogyan általánosan elfogadott szabványrendszer sem létezik.

Hagyományosan, az outputok általában a gazdasági teljesítmény és konjunktúra mérőszámaiból állnak, mint az egy főre eső bruttó termelés (gross product per capita) és a munkanélküliségi ráta, emellett az életminőség mérését is gyakran az outputok közé sorolják.

Az ennél kifinomultabb modellek az inputok és outputok közé legalább egy vagy két lépcsőt beépítenek. Az 5. táblázatban található inputosztályozásban is jól tetten érhető, hogy az emberi erőforrások, más megfogalmazásban a humántőke fejlesztése oktatással és képzéssel minden gazdaságfejlesztési stratégia vagy keretrendszer sajátja, hasonlóképpen az infrastruktúra fejlesztése vagy a technológia, illetve az ezzel rokonítható innováció, kreativitás. Ezen tényezők mellett mindenhol megjelenik a hatékony állami szerepvállalás fontossága mely a gazdasági, üzleti, munkakörnyezet keretfeltételeit kialakító szabályozáshoz és intézményi rendszerhez kapcsolódik.

5. táblázat: Az inputok osztályozásának példái

Arizona Strategic Planning for Economic Development	National Competitiveness Council of Ireland (NCC) (2004 alapján)	World Bank (Specific to Knowledge Economy)
Human Resources – Emberi erőforrások	Education & Skills – Oktatás és képzettség	Education & Human Resources – Oktatás és emberi erőforrások
Technology – Technológia	Innovation & Creativity – Innováció és kreativitás	Innovation System – Innováció-rendszer
Capital – Tőke	Entrepreneurship & Enterprises Development – Vállalkozókedv és vállalkozásfejlesztés	
Physical Infrastructure – Fizikai infrastruktúra	Economic and Technology Infrastructure – Gazdasági és technológiai infrastruktúra	Information Infrastructure – Információ infrastruktúra
Quality of Life – Életminőség		
Tax and Regulatory Environment – Adózási és szabályozási környezet	Business & Work Environment – Üzleti és munkakörnyezet	Economic Incentive & Institutional Regime – Gazdasági ösztönzők és intézményi rendszer

Forrás: [Hoffmann (2005)] alapján

Az NCC modellje az input tényezőket gazdasági alapkövekként azonosítja, és egyben jelzi is, hogy ezek a versenyképesség elsődleges hajtóerői. Az inputokat a „közpolitika inputjaiként” jelölték, mert a politikai döntéshozók hatással vannak a versenyképességre és az alapok erősítését célzó intézkedésekkel végeredményben a gazdasági konjunktúrára is. A közvetítőket nem tekinthetjük teljesen sem input, sem pedig output tényezőnek. A versenyképesség építése egyben tekinthető az erős gazdasági stabilitás végeredményének, mely a termelékenység és a maximált reálbérek növekedésében egyaránt kifejeződik. Az outputok, vagy teljesítmény indikátorok alakulására a politikai döntéshozóknak nincsen közvetlen befolyása. A teljesítmény az inputok minőségéből és a versenyképességet építő képességekből származik. Mint ahogyan az NCC-nél is látható a „közpolitikai inputok” szóhasználatban, a közpolitika szerepe a régiók versenyképességének és végeredményben konjunktúrájának javítása.

Az optimális versenyképességi stratégia elismeri, hogy az aktív politikai kezdeményezések akkor játszhatnak szerepet, ha a végrehajtás közben is rendben történik minden, hiszen a szabad piac nem generál mindig optimális kimenetet, és a közjavak esetében a szabad piac nem képes ellátni a teljes keresletet.

3.6. A nemzetközi benchmark és a magyar gazdaság megjelenése az ACR-ben

Az előzőekben az elméleti megközelítés felvázolásával, az absztrakció magasabb fokon találhattuk meg azokat a közel közösnek mondható ismerveket, melyek a versenyképességi politikák, és intézményrendszerük sajátos megközelítését keretbe helyezik.

Ebben részben a konkrét ír példa kapcsán azon országok csoportjáról illetve benne Magyarországról lesz szó, melyek éves összehasonlításban szolgálnak mutatószámokkal saját társadalmuk és gazdaságuk helyzetéről, fejlettségéről, versenyképességéről Írország számára. A 15 ország vonatkozásában gyakorlati, tényleges eredmények kerülnek összehasonlításra, melyek benchmark-ként szolgálnak az ír gazdaság megítélésében, értékelésében³³. Ezek az országok vagy kereskedelmi partnerei Írországnak, vagy a versenytársai a befektetési forrásokért, hét az eurózónához tartozó tagállamról, kettő régi EU tagállamról, akik nem csatlakoztak az euroövezethez, két új tagállamról (Lengyelország, Magyarország), egy nem EU tagállamról és az USA-ról van szó.

Hazánk vonatkozásában az ír példa tanulmányozása nemcsak annak konzisztens egészében nyújt új, és hasznos információkat, hanem a magyar gazdaság teljesítményének alakulásáról is „objektív” képet tár elénk az 1999-es évtől kezdve, hiszen ettől kezdve a jelentésekben a magyar

³³ A 15 Írország mellett szereplő ország az éves versenyképességi jelentésben: Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Magyarország, Olaszország, Korea, Hollandia, Új-Zéland, Lengyelország, Szingapúr, Spanyolország, Svájc, Egyesült Királyság, és Amerikai Egyesült Államok.

gazdaság teljesítménye folyamatosan párhuzamban szerepel a nemzetközi összehasonlításban az ír gazdaság mutatóival. Az 1999. évi ACR szerint a magyar gazdaság minden olyan előfeltétellel rendelkezik, melyek segítségével gazdasági tigrissé válhat. A közép-kelet európai országok közül a legfejlettebb országként bemutatott Magyarország 1999-ben nem jelentett konkrét versenykihívást az ír gazdaságnak. Azonban az Ernst & Young által készített European Investment Monitorra hivatkozva a jelentés megállapította, hogy akkoriban, 1998. április – december között Magyarország volt a hatodik befektetési célország Európában. Magyarország, akkor még az EU jövőbeli tagországaként, alacsony költségeivel, magasan képzett munkaerejével, az európai piachoz való közelségével, mindazon előfeltételekkel rendelkezett, melyek segítségével a következő gazdasági „tigris” válhat belőle. Az EU-ba és több fejlett országba áramló magyar export jelentős növekedése, valamint a munkaerő költségeinek alacsony színvonala jellemezte leginkább a magyar gazdaságot az ír ACR jelentés szerint, mely Magyarországhoz viszonyítva a legfőbb ír versenyképességi tényezőként az értékláncban való specializáció meglétét és a költségekre való odafigyelést emelte ki.

Írország és Magyarország összehasonlításának vonatkozásában számszerű adatokkal szolgál a 6. táblázat, amely közel az Európai Unióhoz való csatlakozásuk pillanatában készített felmérés alapján százalékosan fejezi ki, hogy az EU átlagához viszonyított egy főre eső GDP vonatkozásában, milyen fejlettségi szinten található a két ország. Magyarország ebben a vonatkozásban elmaradottabbnak tekinthető a 15 EU tagállam átlagához viszonyítva, mint Írország 73-as csatlakozásakor a bennlévő tagállamokhoz képest. A két másik mutató vonatkozásában megállapítható, hogy Magyarország lényegesen nyitottabb gazdaságú ország, mint Írország, és fontos azt is kiemelni, hogy a mezőgazdaság súlya hazánk gazdaságában sokkal csekélyebb volt csatlakozásunk pillanatában, mint Írország esetében uniós belépésekor.

6. táblázat: Írország és Magyarország az EU csatlakozás időpontjában

	Írország, 1973.	Magyarország, 2003
Egy főre eső GDP az EU átlagában	62,6%	55,0%
Export a GDP %-ában	42,6%	62%
A mezőgazdaságban dolgozók aránya	22,8%	6,2%

Forrás: [Fitzpatrick (2004)] in [Czakó (2005)]

Alapvetően az 1999. évi ACR jelentés a magyar gazdaságot, mint a közép-kelet-európai versenyképességi fenyegetést támasztó országként ábrázolta, azóta folyamatosan végigkövethetőek az ír elemzéseken keresztül a magyar többnyire makrogazdasági adatok, és az ír jelentések támpontot is nyújtanak a változások fontosságának, aktualitásának megvilágításában.

4. Összegzés

Az ír Versenyképességi Tanács működését és eredményeit kívánta feltárni a tanulmány, amely feladat közben sokkal több ismeretet szereztünk arról, a társadalmi, gazdasági, politikai környezetről is, amelyben az NCC, mint a kormánzatnak beszámolóval tartozó testület megbecsült és értékes tevékenységét kifejti.

Az NCC létezése önmagában is fontos momentum, hiszen nyíltan vall Írország azon törekvéséről, hogy a versenyképesség fogalmát tartalommal töltsen meg az ír kormányzati struktúrához kapcsolódóan. Egyben megszemélyesítője annak, hogy a kormányzati politikák közötti összhang, a horizontális integráltság is fontos szerephez jut az ír gazdaságpolitikai életben, hiszen a különböző politikák egymásra hatása, a közöttük lévő esetleges szinergiák kihasználása is jelentős mértékben hozzásegítheti az országot a fenntartható növekedés közép és hosszú távú teljesüléséhez.

A versenyképesség fogalmát a tanulmányban többféleképpen jártuk körbe, azonban talán nem helyeztünk megfelelő hangsúlyt a vállalati versenyképesség definíciójára amely nélkül nemzeti, vagy nemzetek közötti versenyképességről szinte csak a sportversenyeken lehetne beszélni, és nem a gazdasági életben. A globális piacon az országok, mint befektetési célrégiók közötti verseny piacán való versenyképesség, a külső leginkább befektető, multinacionális cégek gazdasági és politikai igényeinek való megfelelés, azaz a stabil politikai, prosperáló gazdasági légkör az, mely az országhoz tartozó tényezők sorában legelől szerepelve elsőként befolyásolja a befektetői szándékokat. Ennek fontossága Írország esetében a gazdaság kicsiny méretére, és rendkívül nyitott gazdasági szerkezetére vetíthető vissza, ahol a gazdaság jelenlegi szintjén a fenntartható növekedés biztosításához elengedhetetlen az exportorientáltság fokozása, és a működőtőke vonzása az országba.

Az ír gazdasági csoda, avagy az ír tigris születésénél azonban a legfontosabb előfeltételnek mindezek mellett is a társadalmi konszenzust, a társadalmi partnerség intézményét kell tekintenünk. Ezek révén a társadalmi (sok esetben közvetlenül ellentétes érdekeltségű) csoportok az ország gazdaságának fejlődése érdekében a 80-as évek végén, az egyik legválságosabb időszakában az ír államnak az azonos célok mentén történő összefogásra „kényszerítette”. Az agrárországból ipari országgá vált Írország, illetve napjainkban az egyik legfontosabb tevékenységkörben a szakmai szolgáltatások nyújtásában való elsősege egyértelműen vall a gazdaság megújítási képességéről, amely az új környezeti feltételekhez is alkalmazkodva hozza meg eredményét.

A Vállalkozási Stratégiai Csoport által is megállapításra került³⁴, hogy Írország 90-es években tapasztalható gyors gazdasági növekedését nagymértékben a multinacionális vállalatok jelentős mértékű beruházásainak köszönheti. Ezeket a multinacionális vállalatokat vonzotta Írország

³⁴ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_05/ch01/ch01.html (letöltve 2006. február 26-án)

csatlakozása az Európai Unióhoz és a kormányzat vállalkozásbarát (pro-enterprise) politikája az adózás, oktatás, nemzetközi kereskedelem, ipari kapcsolatok és a társadalmi partnerség területén. A multinacionális vállalatok és a növekvő helyi érdekeltségű exportőrök csoportja által generált gyors exportnövekedés a növekvő nemzeti bizalommal és az alacsony kamatlábakkal együtt olyan ütősszerű hatást gyakorolt a háztartások és a kormányzat kiadásaira, hogy tovább növelte a gazdasági növekedést. Ezekből eredően az írek életszínvonala a világ legtehetősebb államaiban tapasztalhatóhoz konvergál.

2005-ben az NCC már a következőképpen fogalmazza meg kiemelt célját: „megtalálni, hogy miképpen tartható fenn a gazdasági sikeresség és jövőbeni versenyképesség közép és hosszú távon.”. A Tanács a gazdaság termelékenységének növelése mellett teszi le a voksát, amihez az állam, a kormányzat azzal tud hozzájárulni, hogy a megfelelő közpolitikai lépéseket és intézkedéseket a megfelelő időben teszi meg, és ebbe olyan területek tartoznak bele, mint a K+F beruházások mértéke, versenypolitika, az infokommunikációs technológiák használata, az oktatási és képzési rendszer fejlesztése.³⁵

Az ír Versenyképességi Tanács tagjainak összetétele tükrözi szellemiségének fókuszát is, hiszen az üzleti élet szereplőitől kezdve az társadalmi szervezetek képviselőin keresztül a kormányzati oldal képviselői is jelen vannak benne, azaz a társadalmi konszenzusra való törekvés jelenik meg minden egyes tanácsi produktumban. Az évek folyamán folyamatosan tökéletesedő éves versenyképességi jelentések az egyre inkább kikristályosodott versenyképességi piramisrendszerhez rendelt mutatószám-tömeg jelzéseiből kívánják alátámasztani a Tanács ajánlásait. Fontos emellett annak vizsgálata, hogy az éves versenyképességi kihívásokat tartalmazó dokumentumok ajánlásai alapján ténylegesen végrehajtott közpolitikai döntések mennyire befolyásolhatták a gazdaság működését a fenntartható növekedés irányába, illetve melyek azok a tényezők, ahol akár a feladatok kijelölésének elmulasztásával vagy hanyag végrehajtásával egyelőre eredményt elérni nem sikerült, azaz sem a jólét növekedéséhez, sem az életszínvonal javulásához nem járultak hozzá.

Magyarország számára tanulsággal szolgálhat, hogy a horizontális közpolitikai megközelítésmód mennyiben tudja fejleszteni az egyes közpolitikai programok eredményességét. Hiszen valóban fontos szerepet játszik az NCC az ír kormányzat munkájában azzal, hogy rámutat a gazdaságban azon problémás területekre, ahol valamilyen közpolitikai intézkedés meghozatalával eredményeket, javulást lehetne elérni, illetve a gazdaság alapköveit, inputjait kiszabva koherens képet tud alkotni több párhuzamosan folyó közpolitikai program együttes hatásáról.

Ahhoz, hogy az NCC munkája valóban érvényesülni tudjon, olyan közigazgatási rendszer szükséges, amely az átláthatóság kritériumát egyértelműen teljesítve céljainak és feladatainak újradefiniálásával a hatásosságot és a hatékonyságot szem előtt tartva a közpolitikai programok végrehajtásához megfelelő bázist kínál. Írországból a politika káros hatásaitól mentesnek tekinthető

³⁵ http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_05/ch00/ch00_03preface.html (letöltve 2006. február 26-án)

közös társadalmi célrendszer, a meghatározott input-feltételek mellett a feladatok széles rétegekre való leosztásával és az NCC által is képviselt monitoring tevékenységgel méltán járul ahhoz, hogy a versenyképesség bázisán szemlélve a gazdaság teljesítményét hatékony és hatásos hozzájárulást nyújtson a kormányzat gazdaságpolitikai törekvéseihez.

Felhasznált irodalom

Artner Annamária (2004): Nemzetgazdasági versenyképesség és tökevonás – Írország példája. In: Külgazdaság, XLVIII. évf., 2004. november

Bakács András (2004): Versenyképesség-koncepciók. In: Magyar Tudományos Akadémia, Világgazdasági Kutatóintézet, Műhelytanulmányok 57. szám, 2004. március <http://www.vki.hu/muhelytanulmany.shtml#> (letöltve: 2005. november 5-én)

Chikán Attila – Czakó Erzsébet (szerk) (2005) Versenyben a világgal 2004-2006. Gazdasági versenyképességünk vállalati nézőpontból c. kutatás kutatási tervtanulmánya. 1. sz. műhelytanulmány, BCE Versenyképesség Kutató Központ

Czakó Erzsébet (2005): Versenyképességi programok néhány tanulsága a kormányzati szféra számára – az ír versenyképességi tanács és a Lisszaboni Stratégia, 11. sz. műhelytanulmány, – BCE Versenyképesség Kutató Központ

European Commission (2004): Competitiveness and benchmarking – European competitiveness report 2004

europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/comprep_2004_en.pdf (letöltve: 2006. február 18-án)

Farkas Péter (1999): A gazdaságfejlesztő állam Írországban. In: Közgazdasági Szemle, XLVI. évf., 1999. május (470-482. o.)

Gálik Zoltán (2005): Modernizáció és európaizáció. A „szegény rokontól” a tudásalapú társadalom lerakásáig. Írország és az európai integráció. In: Kiss J. László (szerk.) (2005): A huszonötök Európái. Osiris Kiadó, Budapest, 2005. pp. 347-370. o.

Dennis Hoffman (2005): The Productivity and Prosperity Project: An Analysis of Economic Competitiveness – Definitions and Initial Research Topics. Arizona State University, October 2005

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions
<http://www.eurofound.ie/emire/IRELAND/PROGRAMMEFORECONOMICANDSOCIALPROGRESS-IR.html> (letöltve 2006. február 22-én)

Nagy András (1999): Írország Európai Unió csatlakozásának tanulságai. In: Közgazdasági Szemle, XLVI. évf., 1999. December (1092-1115. o.)

Michael E. Porter (2003): Irish Competitiveness: Entering a New Economic Era, Institute for Strategy and Competitiveness, Harvard Business School. IMI Top Management Briefing (9 October 2003) www.isc.hbs.edu/pdf/CAON_Ireland_2003.10.09_CK.pdf (letöltve 2005. november 5-én)

Partnership 2000 – Departement of the Taoiseach
<http://www.taoiseach.gov.ie/index.asp?docID=217> (letöltve 2005. november 5-én)

Cohen, Stephen S. (1994): Speaking Freely. In: Foreign Affairs, július/augusztus
<http://www.foreignaffairs.org/19940701faresponse5767/stephen-s-cohen/speaking-freely.html>

(letöltve: 2006. február 18-án)

National Competitiveness Council: Annual Competitiveness Report 1998

<http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc/index.html> (letöltve 2006. február 18-án)

National Competitiveness Council: Annual Competitiveness Report 1999

<http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc99/index.html> (letöltve 2005. november 19-én)

National Competitiveness Council: Annual Competitiveness Report 2000

http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_2000/index.html (letöltve 2006. február 18-án)

National Competitiveness Council: Annual Competitiveness Report 2001

http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_01/index.html (letöltve 2006. február 18-án)

National Competitiveness Council: The Competitiveness Challenge Council Summary Statement (1998)

<http://www.forfas.ie/ncc/reports/nccsum/ncc.htm> (letöltve 2005. november 19-én)

National Competitiveness Council: Annual Competitiveness Report 2005

http://www.forfas.ie/ncc/reports/ncc_annual_05/index.html (letöltve 2006. február 26-án)

Forfás és társintézményei (ábra)

http://www.forfas.ie/bodies/agency_relationship_diagram_1024w.jpg (letöltve 2006. február 18-án)

Programme for Competitiveness and Work

<http://www.taoiseach.gov.ie/index.asp?locID=393&docID=1690&COMMAND=PRINTER>

(letöltve 2006. február 22-én)

Partnership 2000 for Inclusion, Employment and Competitiveness

http://www.ilo.org/public/english/dialogue/ifpdial/sd/social_pacts/ire_pact_1.htm (letöltve

2006. február 22-én)

Mellékletek

1. sz. melléklet: Társadalmi partnerségi szerződések Írorszáiban - Social Partnership Agreements in Ireland³⁶

1987-1990: Nemzeti Felemelkedés Programja - Programme for National Recovery

Ebben a programban egyrészt a közkiadások csökkentését, a külgazdasági mutatók javítását irányozták elő, másrészt az egyes állami intézmények, például a gazdaságfejlesztési szervezetek feladatait is meghatározták. Már e program kidolgozásakor is szerepet kapott a széles társadalmi bázison alapuló egyeztetés, ezért a konkrét tervet az Írorszáiban egységes – és a munkavállalók felét, az ipari dolgozók 75 százalékát átfogó – szakszervezeti szövetséggel is egyeztették. A szakszervezetek tudomásul vették a költségvetési kiadások visszafogását, a kormány pedig kötelezettséget vállalt, hogy a restriktió ellenére fenntartja a szociális és jóléti kiadások színvonalát, sőt csökkenti az alacsony jövedelműek adóját. A szakszervezetek visszafogták bérköveteléseiket, és hozzájárultak, hogy a bérnövekedés ütemét a továbbiakban hároméves országos bérmegállapodások szabályozzák. A stabilizáció összességében a lakossági fogyasztás (azaz a kereslet) drasztikus csökkentése nélkül zajlott.

E terv megvalósulásakor nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az észak-amerikai tőke az egységesülő európai piacra való betöréshez Írországot tekintette hídfőállásának, és gyorsan növelte beruházásait.[Farkas (1999)]

1990-1993: Gazdasági és Társadalmi Haladás Programja - Programme for Economic and Social Progress (PESP)

A ténylegesen 1991-ben kezdődő program a Nemzeti Felemelkedés Programjának utódja. A szakszervezetek kongresszusának kezdeményezésére háromoldali nemzeti tárgyalások kezdődtek egy 10 éves fejlesztési stratégiáról. A PESP hasonló területeken vállalt kötelezettségeket, mint az NRP, azaz makrogazdasági egyensúly, adóreform, foglalkoztatás, képzés, és még a munkavállalói részvétel is sokat fejlődött.

1994-1999: National Development Plan

A nemzeti fejlesztési terv négy kiemelt stratégiai eleme: “a gazdaság termelőkapacitásának növelése (kulcsszektorok) és versenyképességének fokozása (infrastruktúra), a helyi kezdeményezések

³⁶ www.oecd.org/dataoecd/42/56/33815244.doc (letöltve: 2005. szeptember 18-án)

felkarolása (regionális politika), a szaktudás növelése (a termelőszektorok igényeinek megfelelően).”[Nagy (1999)]

1994-1996: Versenyképesség és Munka Programja - Programme for Competitiveness and Work

A hároméves program konkrét célja a munkahelyteremtés elősegítése volt a fejlesztési programok sarokköveként a gazdaság mindegy egyes szintjén, amelyhez elengedhetetlenül szükséges volt a társadalmi konszenzus megőrzése és megerősítése, hogy támogatni tudja a gazdasági fejlődést, és segítse az ír gazdaság versenyképességének kiteljesülését.³⁷

1997-2000: Partnerség 2000 - Partnership 2000 for Inclusion, Employment and Competitiveness³⁸

A program általános célja a gazdasági kapacitások megerősítése volt a fenntartható foglalkoztatás és a gazdasági növekedés érdekében.

E program keretében jött létre a Nemzeti Versenyképességi Tanács is, még 1997-ben. A Tanács alapvető inputokat szolgáltat a kormányzat versenyképességet javító politikái számára összehasonlító adatelemzések összeállításával, a versenyképességet meghatározó tényezők teljes körű áttekintésével, a legfőbb tényezők elemzésével, illetve a versenyképesség fenntartásához és fejlesztéséhez szükséges tennivalók meghatározásával.³⁹

2000-2002: Partnerség a Prosperitásért és a Méltányosságért - Programme for Prosperity and Fairness

A program jelentősége abban állt, hogy tovább erősítette a különböző társadalmi felek közötti megegyezést és együttműködést.

2003-2004: A fejlődés fenntartása: Társadalmi partnerségi megállapodás - Sustaining Progress: Social Partnership Agreement

Az egészen 1987-ig visszanyúló társadalmi partnerségi programok sorát folytató kezdeményezés a társulási kapcsolat további erősítésére a gazdasági fejlődés szolgálatában.

³⁷ <http://www.taoiseach.gov.ie/index.asp?locID=393&docID=1690&COMMAND=PRINTER> (letöltve 2006. február 22-én)

³⁸ http://www.ilo.org/public/english/dialogue/ifpdial/sd/social_pacts/ire_pact_1.htm (letöltve: 2006. február 22-én)

³⁹ The Competitiveness Challenge 2000 – Foreword by An Taoiseach alapján

2. sz. melléklet: Állami szervek a gazdaság szolgálatában

Industrial Development Authority (IDA)- Az állami iparfejlesztési ügynökség

Az IDA, hivatalos nevében 1993-tól már Írország is szerepelt (IDA Ireland), immár csak a külföldi cégek felelőse, azaz a külföldi befektetések ösztönzéséért felel.

Jelentős a szerepe az IDA partnerségi programjának (National Linkage Programme), hiszen a különböző kedvezmények elérésének az IDA-val való együttműködés a feltétele. Így a külföldi tulajdonú cégek nagy többségének (1996-ban 1040-nek) partnere. Ennek keretében (licenck hasznosítására, technikai transferek lebonyolítására, alvállalkozási kapcsolatok kiépítésére, közös piaci fellépés érdekében és nem utolsósorban vegyes vállalatok létrehozására) a külföldi vállalatokkal együttműködő ír cégeket tőkével, menedzsmenttel, technikával, képzett munkaerővel segítik.

Pénzeszközei jórészt az államkincstárból származnak, de kapott az EU szociális és strukturális alapjaiból is.

Industrial Policy Review Group (IPRG)

Az ipari és kereskedelmi minisztérium szervezésében megalakult ad hoc bizottság feladata a hazai ipar helyzetének átfogó elemzése volt. E bizottság munkájának eredménye az úgynevezett Culliton-jelentés is, amelynek címében a gazdaságpolitikai változás időszerűségét hangsúlyozta. (A Time for Change: Industrial Policy for the 1990-s – Itt az ideje a változásnak. Iparpolitika a kilencvenes évekre). A jelentés fő gondolatai: a fokozott önerőre támaszkodás, munkahelyteremtés, életszínvonal-növelés, koherens gazdaságpolitika az ipar teljesítőképességének növelése segítségével.

A jelentés ajánlásainak megfelelően az ipari és kereskedelmi minisztérium helyett vállalkozási és foglalkoztatási minisztériumot (Department of Enterprise and Employment) és külön turisztikai és kereskedelmi minisztériumot hoztak létre. A vállalkozási és foglalkoztatási minisztérium az iparpolitika és jórészt az egész gazdaságpolitika csúcsszerve lett, beleértve az adó- és versenypolitikát, a monetáris és fiskális politikát, a külkereskedelem szabályozását, az oktatást, az állami vállalatok és gazdaságfejlesztési ügynökségek tevékenységének irányítását. Tehát a gazdasági szabályozást az átfogó és hosszabb távú növekedésorientált gazdaságpolitika és társadalompolitika részévé tették.

FORBAIRT

Az iparpolitika reformja keretében 1993-ban külön, csakis a hazai ipar fejlesztését segítő állami ügynökséget hoztak létre. Programjában kiemelt szerepet tölt be a technológiai fejlesztés, a tudományos-technikai innováció, a vállalatirányítás javítása és a beruházások ösztönzése.

FORFAS

Az 1993-ban elfogadott, a hazai tulajdonú ipar számára a korábbiaknál is nagyobb figyelmet biztosító iparfejlesztési törvény (Industrial Development Act) alapján az állami gazdaságpolitika és gazdaságösztönzés legfontosabb nem miniszteriális szerve a FORFAS. Új csúcsintézményként egyrészt a vállalkozási és foglalkoztatási miniszter tanácsadó és végrehajtó szerve, másrészt irányítja és koordinálja az IDA, a FORBAIRT, az An Bord Trachtala és a többi állami ügynökség, vámszabad terület, állami regionális fejlesztési iroda működését, tevékenységét. [Farkas (1999)]

NESC

Nemzeti Gazdasági és Szociális Tanács a nyolcvanas évek közepétől három-négy évente széles szakértői gárdával elemzést készít az ír gazdaság és társadalom helyzetéről, és stratégiai javaslataival előkészíti a kormányok gazdaságpolitikai döntéseit.[Farkas (1999)]

Agricultural Credit Corporation (ACC) és Industrial Credit Corporation (ICC)

Az ír állam vállalkozói tőkéjének legnagyobb részét e két beruházási bankján keresztül helyezi ki. Mindkettőt még a befelé forduló gazdaságpolitika jegyében hozták létre: 1927-ben a mezőgazdasági hitelbankot, az Agricultural Credit Corporation-t, 1933-ban az iparit, az Industrial Credit Corporation-t (ICC). A bankok állótőke beruházásokhoz és működőtőke-befektetésekhez nyújtanak hitelt, amit egyes esetekben az IDA vagy más állami ügynökség átvizsgálása és ajánlása alapján folyósítanak. Az ICC-től a legattraktívabb beruházások állami hitelgaranciát kaphatnak, egyes esetekben kamatkedvezményeket, két évig terjedő moratóriumot a visszafizetés megkezdésére (s mindezt össze lehet kötni más kedvezményekkel, állami juttatásokkal). [Farkas (1999)]

An Board Trachtala (Irish Trade Board)

Az ír állami kereskedelmi ügynökség többirányú marketingsegítséget nyújt a cégeknek. Huszonkét külföldi és öt hazai irodából álló hálózata révén piaci információkat biztosít, partnerkapcsolatokat közvetít, segíti a piackutatást és a vásárokon való részvételt, a vámadminisztrációt stb. [Farkas (1999)]

3. sz. melléklet: Néhány kiegészítés az ír társadalom és gazdaság sajátosságairól

Forrás: Neil Collins and Mary O'Shea: The Republic of Ireland, In J. A. Chandler (2000): Comparative Public Administration (98-128. o.)

Írország 20 századi történetét a 20-as évek elejéig a teljes (gazdasági, politikai) függőség jellemezte Nagy-Britanniától, majd 1922-ben az angol-ír békeszerződést követően a gazdasági függőség egészen az 50-es évekig maradt fenn. Fordulópont Írország csatlakozása az Európai Gazdasági Közösséghez 1973-ban. Az ország 1998-tól az Európai Monetáris Uniónak is tagja. Az ír kormányzati modell a Westminster modellen nyugszik. Az utóbbi 20 évben koalíciós kormányzás valósult meg Írországban, a két legkorábban alakult párt, a Fianna Fáil és a Fine Gael dominálja a pártrendszert.

A leggyorsabban növekedő gazdaság jelzőt az ország viszonylag magas, de csökkenő mértékű munkanélküliség mellett vívta ki magának. Globális és lokális tényezők komplex összességére vezethető vissza az ír gazdaság sikere, melyekben szerepet kapott:

- 1987-től a nagyobb költségvetési fegyelem
- EU-tól érkező anyagi támogatások (substantial receipts from the EU)
- Külföldi beruházások (manufacturing) az iparba, az IT és pénzügyi szolgáltatásokba,
- "társadalmi partnerség" (social partnership)

A felsorolásban legutolsóként említett, "neo-corporatist" szerződés a társadalmi partnerek között lényegileg határozta meg 1987-től a politikai folyamatokat. 1987-ben a három évre szóló *Programme for National Recovery*-vel indult, majd a *Programme for Economic and Social Progress* és a *Programme for Competitiveness and Work and Partnership 2000* követte. Ezekről a szerződésektől a gazdasági növekedés alátámasztását várták, ilyen érvelések voltak olvashatóak: „A kormány, a munkaadók és a dolgozók között kifejlődött társadalmi partnerség alapvető építőköve a gazdasági növekedésnek.” (Irish Times, 15 May 1995). A társadalmi partnerség ismét hangsúlyt kap, és 1996-tól megváltozott költségvetési tervezés 1+2 év előre, átgondoltabb, költségorientáltabb szemlélet, amely már nemcsak rövid, hanem középtávon is érvényesül.

Írországban, mint más kisebb európai államokban, a határvonal a politikai és az ipari kapcsolatok között eredményesen megváltozott, és nagyobb szerepet adott az úgynevezett „társadalmi partnereknek”, azaz a legfőbb érdekcsoportok képviselőinek, mint az üzleti élet, a szakszervezetek, a farmerek és az önkéntes csoportok, a közpolitikák egyre szélesebb spektrumán keresztül.

Írország esetében, fontos szem előtt tartanunk a függetlenséget megelőző brit befolyás létét, mely egyrészt mély elköteleződést hagyott maga után a parlamentáris kormányzás iránt, valamint a nemzeti identitás és tudatosságát, és nagyon központosított közigazgatást. Mindezek mellett az Egyesült Királyság a közpolitikák értékelésében a legfőbb benchmark a közpolitikai sikerek, újítások és elégtelenségek megítélésében. A brit média, politikai hálózatok és a gazdasági teljesítmény még mindig fontos befolyásoló tényezők Írországban, habár a többi EU tagállam fejlődése, valamint az új-zélandi és ausztráliai tapasztalatok szintén az ötletek forrásai.

Közigazgatás - Civil Service

Departmental Secretaries (Secretaries General), Assistant Secretaries General and Principals a bürokrácia legbefolyásosabb tagjai. Az ő feladatuk a közpolitikák értékelése és kialakítása. (106. o.) A közigazgatási reformokat részletezi a továbbiakban a fejezet, kiemelve a New Public Management hatását. Itt az NPM-nek tulajdonítja az a felismerést, hogy a közszféra hatékonysága a nemzeti versenyképesség létfontosságú/alapvető része a világpiacon. (108. o.)

Központi kormányzati ügynökségek – Central government agencies

Az állami finanszírozású testületek (state sponsored bodies) alkotják a közszféra jelentős részét. Ezek lehetnek kereskedelmiek, amelyek a nemzeti társaságoknak felelnek meg, illetve nem-kereskedelmiek, melyek promóciós (promotional), szabályozó, illetve részben ítélelhozó (semi-judicial) feladatokat látnak el.

Coordination

4. sz. melléklet: Az 1998-as és a 2005-ös versenyképességi jelentések szerkezeti felépítése

Éves Versenyképességi Jelentés 1998 - felépítése

- An Taoiseach előszava
- Tanácsstagok
- Bevezetés
- Vezetői összefoglaló
- Mi a versenyképesség?
- Emberi erőforrások fejlesztése
- Üzleti szolgáltatások
- Infrastruktúra
- KKV szektor teljesítménye
- Közigazgatás
- Társadalmi és gazdasági eredmények ill. teljesítmény
- Következtetések
- Bibliográfia
- Melléklet (1) Versenyképesség értelmezései
- Melléklet (2) Mutatószámok értelmezései
- Melléklet (3) Biztonság összehasonlítása
- Melléklet (4) Részletes táblázatok

Éves Versenyképességi Jelentés 2005 - felépítése

- ❖ Tanácsstagok
- ❖ An Taoiseach előszava
- ❖ NCC elnökének bevezetése
- 1. Bevezetés és áttekintés
 - 1.1. Bevezetés
 - 1.2. Áttekintés
 - 1.2.1. Fenntartható fejlődés
 - 1.2.2. Versenyképesség lényeges feltételei (essential conditions)
 - 1.2.3. Közpolitikai inputok
 - 1.3. Következtetések
- 2. Fenntartható fejlődés
 - 2.1. Jövedelem (income)
 - 2.2. Életszínvonal
 - 2.3. Környezeti feltételek fenntarthatósága (environmental sustainability)
- 3. Lényeges feltételek (essential conditions)
 - 3.1. Munkaerő kínálat
 - 3.2. Termelékenység
 - 3.3. Árak és költségek
 - 3.3.1. Árak
 - 3.3.2. Pay Costs
 - 3.3.3. Non-Pay Costs
 - 3.4. Üzleti teljesítmény (business performance)
- 4. Közpolitikai inputok
 - 4.1. Adóztatás (taxation) és szabályozás
 - 4.1.1. Adóztatás (taxation)
 - 4.1.2. Szabályozás és verseny
 - 4.1.3. Munkaerő piaci szabályozás
 - 4.2. Gazdasági és technológiai infrastruktúra
 - 4.2.1. Teljes beruházás infrastruktúrába (total investment in infrastructure)
 - 4.2.2. Közlekedési (transport) és energia infrastruktúra
 - 4.2.3. Információs és kommunikációs technológia infrastruktúrája
 - 4.2.4. Housing
 - 4.3. Oktatás és képzés
 - 4.3.1. Teljes beruházás oktatásba (total investment in education)
 - 4.3.2. Óvodai oktatás (pre-primary education)
 - 4.3.3. Általános iskolai oktatás (primary education)
 - 4.3.4. Középiskolai oktatás (secondary education)
 - 4.3.5. Tertiary education
 - 4.3.6. Élethosszig tartó tanulás (life long learning)
 - 4.4. Vállalkozói kedv (entrepreneurship) és innováció
 - 4.4.1. Üzlet alapítás és vezetés (business formation and management)
 - 4.4.2. Beruházás kutatás-fejlesztésbe
 - 4.4.3. Innováció
 - 4.4.4. Clusters és hálózatok
- 5. Mellékletek (appendices)
 - 1 ACR adat forrásai
 - 2 Elsődleges adatbázisok
 - 3 Kifejezések gyűjteménye (glossary)
 - 4 NCC publikációi

A kutatási program támogatói

A hároméves kutatási program elindítását hazai vállalatok tették lehetővé, akiknek ezúton is köszönetünket fejezzük ki. A kutatási program lebonyolítását a következő vállalatok ill. intézmények tették és teszik lehetővé:

OTP Bank Rt.

Mol Rt.

Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.

Nemzeti Fejlesztési Hivatal

Vállalatgazdasági Tudományos Egyesület

Vállalatgazdasági Tudományos és Oktatási Alapítvány

A műhelytanulmány-sorozat megjelenik 100 példányban

A kiadásért felelős: Chikán Attila igazgató

ISSN 1787-1891 (nyomtatott)

ISSN 1787-6915 (online)